

Politika, Kültür ve Algı: 7 Haziran Seçimlerinde Alevi Söylemleri

DOI: 10.26466/opus.435785

*

Ekmel Geçer* - Şerif Arslan**

*Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Serdivan/Sakarya/ Türkiye

E-Posta: ekmelgecer@sakarya.edu.tr

ORCID: [0000-0003-3367-2236](https://orcid.org/0000-0003-3367-2236)

** Öğr. Gör. , Ondokuz Mayıs Üniversitesi,Samsun MYO. İlkadım/Samsun/ Türkiye

E-Posta: serif.arslan@omu.edu.tr

ORCID: [0000-0003-4369-8982](https://orcid.org/0000-0003-4369-8982)

Öz

Türkiye'deki belirgin dini gruplardan biri olan Aleviler ve onların haklarına ve inanç özgürlüklerine yönelik sorunlar 2000'li yıllarda yoğunlukla tartışılmaya başlanmış; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2009 yılında gündeme getirdiği "Alevi Açılımı" sonrasında da yeni bir boyut kazanmıştır. Şüphesiz bu sorunların tartışılmasını ve çözümlerin getirilmesini sağlayacak en etkili merci ve grubun de siyaset ve siyasetçiler olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, elinizdeki çalışmada siyasi partilerin 7 Haziran 2015 seçimlerinde Alevilik, Bektaşilik ve Alevilerle ilgili hususları seçim kampanyalarında nasıl ele aldığını, sorunlarına ne kadar yer verdiğini ve bu sorunlara ne gibi çözüm önerileri getirmeyi hedeflediklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Söz konusu araştırma sorularına cevap bulmak için, makalede ağırlıklı olarak "söylem analizi" yöntemi kullanılmış olsa da daha derinlikli analize ihtiyaç duyulduğu yerlerde içerik analizine de başvurulmuştur. Araştırmanın ana evrenini, Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) 7 Haziran 2015 seçimlerinden öncesinde yaptıkları tüm miting konuşmaları oluşturmaktadır. Seçim sürecinde yapılan konuşmalarda "Alevilik", Bektaşilik ve "Aleviler"le ilgili söylemler analiz edilerek Türkiye siyaset ve siyasilerin dini bir azınlık grubuna özellikle politik olarak tartışmalı zamanlardaki yaklaşımları ve kültürel etkileşimleri irdelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, siyasi partilerin, seçim konuşmalarında, Alevilerin sorunlarını açık bir dille ifade etmediğini aksine tartışmalı olabilecek noktalara genel konular bağlamında yumuşak vurgulamalar yaptığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Bektaşilik, Kültür, Siyaset, 7 Haziran Seçimleri.

Politics, Culture and Perception: Discourses Regarding Alevis on 7th June Elections in Turkey

*

Abstract

Alevis, being one of the significant religious groups in Turkey, and the problems regarding their rights and freedom of beliefs, have been intensely debated after 2000s and these disputes moved on to another phase in 2009 when Justice and Development Party (AK Part) took a new political step "Alevi Initiative". Undoubtedly, it is thought that politics as a system and politicians as an authority are the highest position to discuss these problems and present solutions. In this regard, this study aims to analyse how political parties tackled the issues about Alevism, Bektashism and Alevis at their political campaigns on 7th June 2015 elections, how much political leaders mentioned their problems, and what solutions they presented for the socio-political problems of Alevis. To be able to answer these research questions, we widely applied discourse analysis. However also benefitted from content analysis where we needed. The rally speeches of the main political parties in Turkey Justice and Development Party (AK Party), Republican People's Party (CHP), Nationalist Movement Party (MHP) and People's Democratic Party HDP) they delivered before the 7th June elections is the main universe of this study. Through examining the discourses about Alevism, Bektashism and Alevis during an election process, this study has tried to find out how politics and politicians has handled a religious minority group especially at sensitive times. The results suggest that, the Turkish political parties seem to avoid clearly handling the problems regarding Alevism but only talking about them through a very smooth way mostly in general terms.

Keywords: Alevism, Bektashism, Culture, Politics, 7th June Elections.

Giriş

İdeoloji, Toplum ve İkna

Siyasi gruplar kendi söylem ve ideolojilerini reterek kamuoyunu ikna etmeye alışırlar. Siyasetiler gerek seim dnemlerinde gerekse sair zamanlarda halkla diyalog kurarak onların rızalarını kazanıp ynetime talip olurlar. İktidara geen otoriteden, toplum lehine düzen ve kurallar hazırlamanın yanı sıra, toplumun tüm kesimlerin sorunlarına çözüm getirmesi de beklenmektedir. Siyasal iktidarlar bu anlamda bilgi üretimini, işlenmesini ve dağıtılmasını kontrol etmek, denetlemek isterler (Yetkin, 2016, s. 158). Ancak, siyasetin bu süreci yönetebilmesi için güce ve aynı dolayımında ideolojiye gereksinimi vardır.

Siyasi grupların varlıklarını sürdürebilmeleri için iktidar olmak veya ideolojiye sahip olmak tek başına yetmemektedir. Bunun için politikacıların görüşlerini, ideolojilerini, topluma aktarmaları ve rıza kazanması gerekmektedir (Bulut, 2011, s. 186-187). Bunun için de söz konusu siyasi erkin, toplumun tabanında yaygınlık kazanacak zgn söylem ve yaklaşımlar üretmesi önem arz etmektedir. Burada da siyasal “iletişim stratejileri” olarak ifade edilen bazı teknikler ve faaliyetler göze çarpmaktadır. Ancak bu stratejilerin de ötesinde “retorik” kavramı siyasi söylemlerin oluşmasında, şekillenmesinde ve hedef kitlede karşılıklı bulunmasında kilit rol oynamaktadır (Tamçelik, 2014, s. 44). Kısaca “hitabet sanatı” olarak tanımlanan retorik kavramı, siyasi gruplaşmaların iyiden iyiye artması, siyasetin diyalektik zemine oturması ile manipülasyon aracı olarak da görülmüştür (adırcı, 2010, s. 91).

Siyasi liderin, hedef kitlenin içinde bulunduğu mevcut duruma göre konuşmasını şekillendirmesi, onların sorunlarına yer verip vermemesi, hedef kitle ile duygusal bağ kurması da retorik’in etkili olmasında önem arz etmektedir. Bunlarla birlikte, ikna sürecinde hedef kitlenin özellikleri de önem taşımaktadır. Hedef kitlenin, toplumun dezavantajlı gruplarından oluşması, etnik ve dinsel farklılıklara ya da azınlıklara mensup olması siyasi söylemde yeni biçimlerin ve ifadelerin ortaya çıkmasını zorunlu kılar. Daha açık bir ifadeyle siyasetçiler konuşmasını (mitingi) gerçekleştirdiği yre ya da muhatap olduğu kitlenin özelliklerine ve sorunlarına göre şekillendirmektedir.

Türkiye kontekstinde, yukarıda bahsi geçen dinsel ve kültürel farklılıklara örnek olarak, bu makalenin de temel hareket noktası olan, Aleviler verilebilir. Azınlık gruplarının yaşadığı sorunlarla karşılaşan “Alevilik” ve Alevi toplumu zamanla bu problemlerle mücadele yöntemleri de geliştirmişlerdir (Cansun, 2013, s. 454). Bu bağlamda seslerini daha iyi duyurabilmek için farklı coğrafyalarda dernekler kurmuş; sivil toplum kuruluşları ile çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır (Cengiz, 2014, s. 54). Alevi toplumlarının bu talep ve beklentilerine siyasi erkler (otorite, iktidar) de kayıtsız kalmamıştır. Ülkemizde 2009 yılında Alevilerin sorunlarını ilk ağızdan öğrenmek ve diyalog yoluyla çözüme kavuşturmak için düzenlenen “Alevi Çalıştayları” ile başlayan ve akabinde “Alevi Açılımı” ile devam eden süreç, Alevi topluluklarının sorunlarının gündeme alınması bakımından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir (Ünlü, 2014, s. 620).

Siyasi partiler ve siyasetçiler de bu gelişmelere paralel olarak Alevi topluluklarının sorunlarını gündeme almış, mitinglerde Alevilerin sorunlarına yer vermeye başlamıştır (Kalçık, 2007, s. 144). Bu seçim formülasyonu, liderlerin retorik sanatı ve konuştuğu toplumun sorunlarına değinerek seçmenle duygusal bağ kurmaya çalışması ile açıklanabilir. Böylece, siyasi otorite, hedef kitleye “ben senin derdini biliyorum, sorunlarını ben çözerim” imajı vermekte ve onların oylarını almaya çalışmaktadır.

Bahsi geçen retorik ve Alevilik mes’alesi bağlamında, bu çalışmada, 7 Haziran 2015 Genel seçimlerinde siyasi partilerin Alevilik ve Bektaşiliği nasıl algıladığı ve Alevi-Bektaşî halkının sorunlarına ne kadar değindiği ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında 7 Haziran 2015 seçim sonuçlarına göre Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde temsil edilen dört partinin (AK Parti, CHP, MHP, HDP) seçimlerden önce gerçekleştirdiği tüm miting konuşmaları analiz edilmiştir. Çalışmada daha detaylı ve önemli sonuçlara ulaşabilmek için siyasi liderlerin mitinglerinde herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiş ve 7 Haziran seçimlerinden önceki tüm miting konuşmaları irdelenmiştir. Araştırma kapsamında (o zaman itibarıyla) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Milliyetçi ve Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Halkların Demokrat Partisi Eş Başkanları Selahattin Demirtaş ile Figen Yüksekdağ’ın gerçekleştirdiği tüm seçim

konuşmaları “söylem analizi” ve “içerik analizi” yöntemleriyle analiz edilmiştir.

Dil, Politika ve Kültürel Kuraklık

En basit anlamı ve tanımıyla bir bildirim aracı olan dil, insan varlığının toplum içindeki binlerce yıllık yaşayışının zaman süzgecinden geçmiş ve bu bakımdan insan, toplum, millet ve kültür varlığına hükmeden çok yönlü ve derin anlamlı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçer’in deyimıyla “en etkili kültür aktarıcısı” olan dil ile yazılı ve sözlü kültür ürünleri nesilden nesile aktarıla gelmiş ve yine bir milletin tarihten başlayarak bugüne kadar gelen yaşam biçimlerinin damıtılmış özü olan kültür de sözlü ve yazılı dil ile bugünlere ulaşmıştır (Göçer, 2012, s. 51). Bu nedenle, dil insanlar için yaşam kaynağıdır ve dilin ortaya çıkması da insanların içsel bir ihtiyacıdır (Humbolt, 2011, s. 114). Dil, tarihin anlamını taşıyan ve aktaran kültürel bir unsurdur. Dil, anlam taşıyıcısı ve insan düşüncesini kapsayan ve kuşatan bir varlık olarak anlama, yorumlama işlevlerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu yüzden Heidegger, dili “varlığın evi” olarak betimlemektedir (Heidegger, 1998, s. 254-255). Yani, dil varlığın evidir ve insan da o evde barınmaktadır. Sözcüklerle konuşan ve sözcüklerle yaratanlar bu barınağın muhafızı konumundadır (Kahraman, 2014, s. 84). Dilin. söz konusu geniş bağlamıyla kültürden tarihe, edebiyattan iletişime kadar birçok disiplin ve alanla ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle lisan, kendi kuralları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık olarak nitelendirilen ve belli kurallara göre yönetilen, yazılı ve sözlü göstergelerden oluşan bir sistemdir. Burada göstergelerin (yazılı ve sözlü ifadelerin) anlamı maddi kayıtlardır (Hall, 1999, s. 217).

Kuramsal dilbiliminin kurucusu olan Ferdinand de Saussure dili, “*bir konuşmacı topluluğunca paylaşılan dil sistemini, söz ise buna karşıt olarak dilin olanaklı kıldığı bireysel söz edimlerini, yani gerçek durumlarda bireysel konuşmacılar tarafından icra edilen somut sözcükler*” şeklinde tanımlar (Saussure, 2001, s. 212). Saussure dilin üç evre geçirdiğini belirtir. İlk evrede “dilbilgisi” adıyla bilinen çalışmalar yapılmış, ikinci evrede betikbilimi ortaya çıkmış ve son evrede ise dillerin birbirleriyle karşılaştırılabileceği anlaşılınca karşılaştırmacı betikbilim ya da karşılaştırmalı betikbilim doğmuş-

tur (Köktürk ve Eyri, 2013, s. 124-125). Saussure dilin niteliklerini ise şu şekilde açıklamaktadır (Saussure, 2011, s. 214):

- Çok karışık nitelikli dil yetisi olgularının oluşturduğu bütün içinde dil, kesin çizgilerle ayırt edilebilecek bir konudur. Dil yetisinin birey dışında kalan toplumsal bölümüdür dil ve birey onu tek başına ne yaratabilir ne de değiştirebilir.
- Sözden ayrı olan dil ondan bağımsız biçimde incelenebilecek bir konudur. Ölü diller konuşulmasa da onların dilsel düzenini pek âlâ öğrenilebilir. Dilbilimi, ancak öbür öğeler işe karıştırılmazsa olanaklıdır.
- Dil yetisinin ayrışık öğelerden oluşmasına karşın, böylece sınırlandırılan dil, türdeşlik gösterir. Bir göstergeler dizgesidir o. Bu dizgede önemli olan anlamla iştirim imgesinin birleşimidir ve göstergenin bu iki yanı da aynı oranda anlıksaldır.
- Dil de söz gibi somut niteliklidir. Bu da incelemeye büyük bir kolaylık sağlar. Toplumun onayladığı ve tümü dili oluşturan birleş-tirmeler, özeği beyinde yer alan gerçekliklerdir.

Dil ile ilgili çalışmalardaki önemli noktalardan birisi de dil ve ideoloji ilişkisidir. Dursun'a göre, dil çalışmaları ideolojinin "öznelerin bilinci/bilinçsizliği" sorunlarıyla yüklü kuşatılmışlığına çıkış yolları sağlamıştır. İdeolojinin özcü bir kavrayışla ele alınmaktan kaçınılarak maddi bir olgu olarak ele alınması, ideoloji kuramlarının dil, anlam ve söylemle ilişkili kavrayışlar geliştirmelerini gerektirmiştir. Buna göre dil ve ideoloji arasındaki ilişki dilin toplumsal mübadeleyi sağlayan bir anlama edimi ve düşüncelerin bir yansıması olarak görüldüğü modern kavrayışlarda, gerçeğin "yansıtılması" problemi çevresinde kurulmaktaydı (Dursun, 1999, s. 2).

Dil ve ideoloji arasındaki ilişkiyi bir bütün olarak ele alan Volosinov "dil her zaman ideolojikse ve var olan iktidar ilişkilerine güdülenmişse siyasal iletişimin kavranması açısından iyi analizlerin geliştirilmesi gerekmektedir" demiştir. Volosinov, bu yaklaşımıyla ideolojik göstergenin/işaretin toplumsal çok vurgululuğuna dikkat çekmiş ve bu vurguluk içinde alternatif ve direngen söylemsel yorumlar olabileceğini ifade etmiştir (Volosinov, 1973, s. 23-25). Volosinov'un bu yaklaşımı, ideoloji ile dilin bir ve aynı şeyler olmadığı sonucunu ortaya koymakta; ideolojik

öğelerin de zorunlu bir sınıfsal aidiyetleri olmadığını belirtmektedir (Dursun, 1999, s. 56).

Bakhtin ise toplumsal yaşam ve tarihsel varoluşun, birçok dilsel, ideolojik ve toplumsal inanç biçimleri yarattığını söyler (Bakhtin, 2001, s. 48). Sencer'e göre de dil her toplumsal yapının maddi temellerinden biri olmakla beraber, toplumsal ilişkileri yansıtan, içeriğiyle ya da kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısı olarak aynı zamanda ideolojik bir kurumdur. Bu bağlamda dil, taşıdığı kültürün ya da işlendiği toplumun ideolojisiyle yüklüdür (Sencer, 1982, s. 120).

Dil ve ideoloji ile ilişkili bir diğer kavram ise söylemdir. Kısaca, herhangi bir şeyin temsili veya konuşma yolu olarak tanımlanan söylem toplumsal ve tarihsel amaçlar ve anlamlandırmaları ifade etmektedir (Turan, 2008, s. 10). Başka bir tanıma göre söylem, dilin işlevleri içinde ideolojik mücadelenin etkilerini gösterir (Fairclough, 1992, s. 30).

Kökene Latince'deki *discurrere* veya *discursus* sözcüklerinden gelen söylem, İngilizce sözlüklerde ise insanların birbiriyle karşılıklı konuşması, bilgi alışverişinde bulunması, yazışması, sohbet etmesi anlamında kullanılmaktadır. Kavramın nutuk, söylev, hutbe gibi karşılıkları da bulunmaktadır (Özdemir, 2001, s. 109). Tarihsel olarak söylem kavramının sosyal bilimlerde kullanılması ise dil üzerine yapılan çalışmalarla ortaya çıkmıştır (Özdemir, 2001, s. 110).

Söylemle ilgili önemli çalışmaları olan Foucault söylemi "mantıksal tutarlılığa dayanan bir düşünme biçiminin yazılı ya da sözlü olarak dile getiriliği, bir sistem ya da kavramla ilgili bilimsel konuşmaların ve yazıların tümü" olarak ifade etmektedir. Ona göre önemli olan bilginin söylem aracılığı ile nasıl üretildiğidir (Foucault, 1993, s. 35). Foucault ayrıca, cümle düzeyinde dil bilgisel bağlarla, önerme düzeyinde mantıksal bağlarla, anlatım düzeyinde psikolojik bağlarla birbirine bağlanmamış, ancak ifade düzeyinde birbirine bağlanmış bulunan sözel edimlerin tümünü ise "söylemsel oluşum" olarak tanımlamaktadır (Doruk, 2013, s. 109).

Söylemin ideolojinin sürdürülmesini sağlayan, bireysel ve toplumsal bilişsel şemaları etkileyen önemli bir gücü vardır. Bu nedenle, toplumsal, kültürel, psikolojik ve politik süreçler açısından söylemin hangi amaçlar doğrultusunda ve nasıl yapılandırıldığı kadar; düşünce ve eylemleri neden ve nasıl yönlendirdiği de önem kazanmaktadır. Dolayısıyla söy-

lem hem zihni temsil eden hem de zihni yönlendiren bir güç olarak ortaya çıkmaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s. 166).

Bir kültür ya da ideoloji aktarıcısı olarak dil, diğer kurumlarda olduğu gibi toplumsal değişmelere bağlı olarak değişimlere uğrar (Sencer, 1982, s. 121). Yukarıda anlatılanlar ışığında; dil, söylem ve ideolojinin birbirleriyle ilişkili olduğu ve birbirlerini etkilediğini ifade edilebilir. Bu üç unsur (dil, söylem ve ideoloji), medyanın etkisiyle (vasıtasıyla), kültürel öğelere tesir etmektedir. Özellikle medya içeriğine dair kültürel ve ideolojik söylem çözümlemeleri, temsil ve alımlama çalışmalarının tarihsel süreç içerisinde her geçen gün disiplinlerarası çalışmalarda arttığını söylemek mümkündür (Güngör, 2013, s. 267). Bu bağlamda medyanın ideolojik eksenli olarak, medya içeriklerini yeniden üreterek toplumların (kültürlerin) inşasında, dönüş(türül)mesinde, yapılandırılmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır (Güngör, 2013, s. 270-276; Özerkan, 2002, s. 64-66). İnsanlar arasında ilişki ve iş birliğini sağlayan dil, toplumsal yaşamın önkoşulu olarak (Özerkan, 2002, s. 120) rol oynadığı gibi, kültürel bir süreç/yapı olarak da ifade edilmektedir. Bu yönüyle iletişimsel bir ilişkinin olduğunu söyleyebileceğimiz dil ve kültür ilişkisinde, sözlü kültüre ayrı bir yer ayırmak gerekmektedir ki; bu sözlü kültürün temel taşını oluşturan “retorik” konusuyla yakından ilişkilidir.

Dünden Bugüne Alevilik ve Bektaşilik: Sorunlar ve Beklentiler

Tarih boyunca irili ufaklı topluluklar halinde yaşayan insanlar zamanla birleşerek kendilerine has kültür ve kimlikler oluşturmuştur. Aleviler de dini ve kültürel motifleriyle yaşadıkları toplum içerisinde farklılıklarıyla ön plana çıkmışlardır. Ne var ki, diğer bütün azınlıklarda olduğu gibi onlar için de siyasi ve sosyal tartışmalar devam ede gelmiştir. Bu bağlamda, Akkır (2014: 605), Aleviliğin Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri olduğunu ve sosyal, kültürel boyutlarının yanı sıra siyasi boyutunun da bulunduğu karmaşık bir tartışma olduğunu ifade eder. Çalışmanın sınırlılıkları da göz önüne alınarak bu bölümde, Aleviliğin tarihsel arka planı, sorunları ve beklentilerine kısaca değinilecektir.

Alevilik ve Bektaşiliğin ne olduğu ile ilgili yapılan çalışmalarda bir kısım araştırmacılar Alevilik ile Bektaşiliğin aynı olduğunu (Alevi-Bektaşî İnancının Esasları, 2008, s. 6) bazı araştırmacılar ise Alevilik ve

Bektaşiliğin birbirinden farklı olduğunu (Azar, 2005, s. 82) belirtmektedirler. Temel görüş ise aralarındaki küçük farklılık bulunmakla birlikte Alevilik ve Bektaşilik aynı felsefeyi benimseyen bir inanç olduğu şeklindedir. Bu inanç, merkezine insanı almakta ve insanın bedensel, ruhsal ve zihinsel olarak niteliklerini geliştirmeyi amaç edinen bir İslam yorumudur. Yaratılışın özünün insan olduğu, yaratıcıya duyulan sevginin her şeyin üstünde tutulduğu da Alevilik ve Bektaşilik inancının özündeki temel değerlerdir (Cengiz, 2014, s. 9).

Arslanoğlu'na göre Alevilik, adını Hz. Ali'den almış onun soyu ve onu takip edenler tarafından kurulmuş bir tasavvufi yoldur. Anadolu Aleviliği'nin oluşmasında ve günümüze gelmesinde Hacı Bektaş Veli en büyük etkidir. Alevilik, bugünkü halini Anadolu'da almış ve burada yaşayan topluluklardan etkilenmiştir. Hacı Bektaş Veli, Anadolu'da dedelik örgütünü kurarak Türk boylarını birbirine bağlamış ve bir dayanışma ve sosyal kontrol mekanizmasını geliştirmiştir (Arslanoğlu, 2000, s. 181). Anadolu Selçuklular dönemindeki Babai isyanı, Osmanlılarda Şeyh Bedrettin ve Şahkulu Ayaklanmaları, Şah İsmail ve Yavuz Selim Hesaplaşması ve Çaldıran Savaşının sonuçları, Yeniçeri Ocağının kapatılması Anadolu Aleviliğinin oluşmasına zemin hazırlamışlardır (Arslanoğlu, 2002, s. 31).

Aleviliğin ortaya çıkışı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı düşünürler Aleviliği Hz. Ali'ye olan bağlılıkla ilişkilendirerek Hz. Muhammet Döneminde de Aleviliğin olduğunu belirtirken (Balkanlıoğlu, 2006, s. 3-4) bazı araştırmacılar ise Aleviliğin ortaya çıkışını Kerbelâ Olayı'na dayandırmaktadır (Arslanoğlu, 2002, s. 31-32). Subaşı, Aleviliğin tarihsel olarak üç dönem yaşadığını belirtmektedir. İlk dönem Kızılbaşlık dönemidir. Bu dönem Aleviliğin, ortaya çıkış ya da oluşum dönemi olarak anlamlandırılmaktadır. İkinci dönem ise Alevilerin dini cemaate dönüştükleri dönemdir. Bu dönem Alevilerin, Kızılbaşlık sürecinden sonra dinî bir cemaate dönüşerek heteredoks ve senkretik özelliklerle buluştukları, inanç ve ibadetleriyle toplumdan uzaklaştıkları dönemdir. Sonuncu dönem ise tarihsel Aleviliğin modernleşme süreci içindeki konumudur. Aleviliğin tarihsel mirasını oluşturan süreç, Osmanlı Devleti içinde edindiği "periferik" deneyimdir (Subaşı, 2005, s. 17-19).

Aleviliğin tanımlanması bir yana; insan hakları, kültürel kodları, sekülerizm ve azınlık ilişkileri boyutları sosyo-politik gündemin ana me-

selelerinden biri olmuştur. Bu tartışmalar Alevi topluluklarının da kendilerini yeniden keşfetmesine neden olmuş ve ülkenin demokrasi tartışmasına yeni bir boyut kazandırmıştır. Alevi çalışmalarıyla ilgili literatür taramasında Alevilerin sorunlarıyla ilgili en çok öne çıkan sorun “kimlik” sorunudur. Bu kimlik tartışmaları daha çok milliyetçilik ve İslam çerçevesinde ele alınmış (Demirbaş, 2004, s. 58) ancak bu iki hareket noktası (milliyetçilik ve İslam) kimi zaman Alevilerin kimlikleriyle ilgili sorunların ana kaynağını da oluşturmuştur. Bir yandan varlığını inkâr etmenin imkânsız olduğu bir toplumu belirli etnik yapının devamı olduğunu iddia etmek, diğer yandan kendilerini farklı tanımlamalarını dikate almadan onları bir dinin devamı olarak betimlemeye çalışmak sorunlu görünmektedir. Demirbaş’a göre siyasetçiler medyanın da desteğiyle etnik ve dini farklılıkları siyasete alet etmekte ve bu kimliklerin yeniden ve illetli inşa sürecinde etkin olmaktadır (Demirbaş, 2004, s. 59).

Aslında Alevilerin kimlik sorununun, diğer dezavantajlı grupların yaşadığı problemlerle birlikte ele almak yanlış olmayacaktır. Bir insanın ya da bir toplumun, kamusal ve özel alanda kendi kimliğini rahatça açıklayamaması, dışlanmaktan korkmasının o kişi ya da toplum için sosyopsikolojik ve ekonomik sorunlar doğurması kaçınılmazdır. Bunu Alman sosyoloğu Elisabeth Noelle-Neumann tarafından geliştirilen “Suskunluk Sarmalı Kuramı” ile de ilişkilendirmek kabildir. Kurama göre, insanlar toplumda hangi fikirlerin tutulduğunu ya da kuvvet kazandığını, hangi fikirlerin azınlıkta olduğunu ve gerilediğini görmek için çevreyi gözlemler. Sonuçta kendi görüşleri, toplumda yaygınlık kazanan düşünceden farklı ise kendi görüşlerini gizlerler (Neumann, 1984, s. 162).

Bir grubun sorunlarını dışarıdan anlamaya çalışmak yerine, o toplumun kendi ifadelerinden öğrenmek daha çözüm odaklı görünmektedir. Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü 2014 yılında Alevilerin sorunları üzerine “Alevi Bektaşîlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlıklı geniş bir rapor hazırlamıştır. Rapora göre Alevilerin sorunları şunlardır:

- Alevi Bektaşîlerin sorunları sadece Alevilerin sorunları değildir,
- Alevi Bektaşî kimliğini yaşama sorunu,
- Alevi Bektaşîliğin Şiilikle karıştırılması sorunu,
- Kamusal alanda ayrımcılık, ötekileştirme ve tasfiye eylemleriyle karşılaşmak,

- Alevi-Bektaşî kimliğine yeterli saygının gösterilmemesi ve sünnileştirilme (dönüştürülme) politikasının izlenmesi sorunu,
- Devletin alternatif Aleviler yaratma çabası,
- Alevi-Bektaşî kurumlarının toplumun diğer katmanları, sivil toplum kuruluşları ile iletişim, işbirliği ve bütünleşme çabalarının eksikliği,
- Alevi-Bektaşî sivil toplum örgütlerinin kurumsal yapı eksiklikleri,
- Siyasiler ve medya tarafından Alevi-Bektaşîlere yönelik kullanılan dilin ötekileştirici, ima edici, iğneleyici ve kimi zaman alaycı olması sorunu,
- Alevi-Bektaşîlerin karşılaştığı toplumsal haksızlık durumlarında empati ve duyarlılık gösterilmemesi,
- Medyanın tarafsız davranmaması sorunu,
- İzlenen eğitim politikasının Alevi-Bektaşîlerde yarattığı rahatsızlık sorunu,
- Can güvenliği sorunu (Alevi-Bektaşî İnançının Esasları, 2008).

Söz konusu noktalarla ilgili olarak Alevilerin tarihsel geçmişini ve siyasal dönüşümünü ele alan Akkır, Aleviliğin ve Alevilerin 1980'li yıllardan itibaren yavaş yavaş "demokratikleşme ve özgürleşme" hareketleri bağlamında konuşulmaya başladığını ifade etmektedir. O dönemlerde Alevilerin ana sorunlarından birinin "Diyanette temsil" olduğunu belirten Akkır, 1980'lerin ortalarından itibaren ise Alevilerin Cumhuriyet tarihinde ilk defa kamusal alanda görülmeye başladığını ve kimliklerine açıkça sahip çıkmaya başladıklarını söylemektedir (Akkır, 2014, s. 614).

Alevilikle ilgili sorunlardan bir tanesi de Aleviliğin İslam'la ilişkisidir. Son dönemlerde yapılan tartışmalar Aleviliğin ve Alevilerin dinsel konumu üzerine yoğunlaşmaktadır. Demirbaş'a göre Aleviler on iki imam şiasını benimsemesine rağmen Osmanlı İmparatorluğu döneminde ulema tarafından "rafızı" sayılarak dışlanmışlardır (Demirbaş, 2004, s. 61).

Çalışmanın konusu bakımından kısaca bu sorunlara getirilen çözüm önerilerine değinmek yerinde olacaktır. Literatürde ve bilimsel raporlarda Alevilik meselesinde çözümün, temel hak ve özgürlükler alanında yapılacak olan genişleme ile olabileceği vurgulanmaktadır (Akkır, 2014, s. 612-614; Ceylan, 2014, s. 625-627; Ertan, 2017, s. 84). Zira ülkemizde

1990'lı yıllardan itibaren Alevi toplumunun sorunları tartışılmaya başlanmış ve “Alevi Açılımı” gündeme gelmiştir. Bu kapsamda “Alevi dedelerine maaş bağlanması”, “Cemevlerinin elektrik ve su paralarının ödenmesi” ve “Din Kültürü derslerinin müfredatının değiştirilmesi” başlıklarıyla Alevi açılımı tartışmaya açılmıştır (Şişman, 2009, s. 5).

Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü 2014 yılında Alevilerin sorunları üzerine “Alevi Bektaşîlerin Sorunları ve Çözüm Önerileri” raporuna göre Aleviliğin ve Alevilerin sorunları için anayasada var olan din ve inanç özgürlüğü ve eşitlik ilkelerine gerçekten işlerlik kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Alevilerin kimliklerini barış ortamında, ötekileştirmeye maruz kalmadan, yasalar ve sosyal baskıyla sünnileştirme politikalarının hedefi olmadan, kendi tanımladıkları şekilde sorunsuz olarak yaşayabilecekleri bir sistem oluşturulması da rapordaki değerlendirmeler arasında yer almıştır (Alevi-Bektaşî İnancının Esasları, 2008).

Alevilerle ilgili çalışmaların çokluğu, hem bu hususun önemine, hem giriftliğine hem de çözüm bulmadaki gecikmeye işaret eder. Aleviliğin ve Alevi toplumunun sorunlarına akademik olarak önem verildiğini de göstermektedir. Yapılan çalışmalar genel olarak Aleviliğin ne olduğu (Arslanoğlu, 2000), tarihsel ve sosyolojik temelleri (Arslanoğlu, 2002), medyada temsili (Demirbaş, 2004), toplum tarafından nasıl algılandığı (Karlı, 2014), sorunlarının neler olduğu (Yeler, 2014), siyasal örgütlenmesi (Güler, 2007), Alevilik pratik ve ritüelleri (Altın ve Altın, 2014; Arslanoğlu, 2001) üzerine yoğunlaşmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada 7 Haziran 2015 milletvekili seçimlerinde Aleviliğin ve Alevilerin siyasi parti liderlerinin konuşmalarında nasıl yer aldığı, siyasi partilerin Aleviliği ve Alevileri nasıl anlamlandırdığı, Alevilikle ilgili konuların nasıl konumlandırıldığı, Alevilerin sorunlarına yer verilip verilmediği analiz edilmiştir. Bu anlamda elinizdeki çalışma; siyasi partilerin gerek seçim dönemlerinde gerekse seçim dönemi dışında Alevilerin sorunlarının farkında olup olmadığını ve Alevilerin sorunlarının siyasi partilerce ortaya konması açısından önem arz etmektedir.

Yöntem

Çalışmada siyasi partilerin dini söylemlerini analiz etmek amacıyla ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemlerinden olan “söylem analizi” kullanılmıştır. Ancak, anlamlı sonuçlara ulaşmak adına söylem analizine ek olarak “içerik analizi” yöntemi de kullanılmıştır.

Çeşitli türleri bulunan söylem analizi günümüzde birçok disiplin tarafından kullanılmaktadır. Söylem analizi, nitel ve nicel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki yöntemde araştırmacı önce problemi belirlemekte ve araştırma sorularını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Nitel söylem analizinde, metin ya da görsel unsurlar belli kategoriler dâhilinde analiz edilir (Böke, 2009, s. 310).

Michel Foucault'a göre söylem,

“Tüm dünyayı ve insanları şekillendiren ancak sınırları belirlenebilecek ve sarsılabilecek olan düşünceler, inanışlar, yargılar, değerler, semboller, kelimeler, harfler, kurumlar, normlar, gelenekler ve dilden oluşan ve içerisinde birçok hiyerarşik yapıyı ve güç ilişkisini barındıran dev bir organizmadır.” (Baş ve Akturan, 2013, s. 25).

Bu çerçevede söylem analizi; söylemi temel almakta, günlük ifadelerin, cümlelerin ve metinlerin söylenme bağlamında incelenmesine odaklanmaktadır. Yazılı ya da sözlü biçimde kullanılan dilin detaylı olarak analiz edilmesi olan söylem analizinin asıl odaklandığı nokta ise şahısların kendi dünyalarına anlam katabilmek için dili nasıl kullandıklarına cevap vermektir. Postmodernizm'in bir ürünü olarak söylem analizi sosyal psikoloji ve "simge bilim" (semiotics) çerçevesinde ortaya çıkmıştır (Yanık, 2013).

Çalışmanın tali metodu olan içerik analizi ise, sözel ve yazılı bilgilerin belirli bir amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli kavram veya değişkenlerin ölçülmesi ve anlam çıkarılması için ön çalışma yaparak kategorilere ayrılmasıdır (Robson, 2015, s. 430). Bu yöntem, metindeki değişkenleri ölçmek amacıyla, sistematik olarak uygulanan, tarafsız ve aynı zamanda sayısal analiz yöntemidir. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve bilgilere ulaşmaktır (Demirtaş ve Özgüven, 2012, s. 244). Bu bakımdan içerik analizi teknikleri,

bir metni anlamada ve yorumlamada öznel etkenlerden kurtulmayı sağlama amacını da taşımaktadır (Bilgin, 2006, s. 1).

Veri Toplama

Bu çalışmada 7 Haziran 2015 seçimlerinden önce siyasi parti liderlerinin gerçekleştirdiği mitinglerdeki Alevilik söylemleri analiz edilmiştir. Analiz edilecek söylemler parti liderlerinin miting konuşmaları ve parti seçim beyannameleri ile sınırlandırılmıştır. Siyasi partilerin seçim beyannameleri resmi web sitelerinden elde edilmiştir.

Parti liderlerinin miting konuşmalarını elde edebilmek için önce parti genel merkezleri ile iletişim kurulmuştur. AK Parti ve CHP'nin basın yayın birimleri ile uzun süren diyalog ve yazışmalarda, liderlerin miting konuşmalarına ilişkin herhangi bir veri alınamamıştır. HDP'nin miting konuşmalarının ise 15 Temmuz'daki darbe girişimi sırasında TBMM'de meydana gelen hasarda arşivlerinin kaybolduğu bildirilmiştir. Bu nedenle, liderlerin konuşmalarına partilerin web sitelerinden, resmi sosyal medya hesaplarından ulaşılmıştır. AK Parti'nin miting konuşmalarına partinin resmi YouTube kanalı olan <https://www.youtube.com/akparti> adresinden, CHP'nin miting konuşmalarına da aynı şekilde partinin resmi YouTube kanalı olan <https://www.youtube.com/user/chpgenelmerkez> sayfasından ulaşılmıştır. MHP'nin konuşmalarına ise partinin resmî sitesi olan www.mhp.org.tr sayfasından ulaşılmıştır. HDP Eş Başkanları'nın miting konuşmalarına ise web sitesinden ya da sosyal medya hesaplarından ulaşılamamıştır. Ancak yine de internet ortamında aramalar yapılmış; YouTube gibi video içeriklerinin bulunduğu platformlarda kullanıcıların yükledikleri kısa süreli videolar analiz edilmiştir. Ancak seyredilen bu videolarda Eş Başkanların Alevilikle ilgili herhangi bir söylemi tespit edilememiştir. Partilerin mitingleri tarih aralığı olarak herhangi bir şekilde kısıtlanmamış, detaylı inceleme yapabilmek ve daha anlamlı sonuçlar çıkartabilmek için liderlerin gerçekleştirdiği ve ulaşılabilen tüm videolar transkript edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki Alevilik söylemleri

Siyasi partilerin seçim beyannamelerine bakıldığında dört partinin de oldukça geniş kapsamlı beyannameler hazırladıkları görülmektedir. Burada dikkat çeken bir nokta ise, AK Parti'nin seçime lider değiştirerek girmesidir. Partinin kuruluşundan beri lideri olan Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra partinin başına Ahmet Davutoğlu geçmiştir. 25 Nisan 2015 tarihinde Erzurum'da başladığı mitingler dizisini 6 Haziran 2015 tarihinde Konya'da sonlandıran Davutoğlu yoğun bir seçim dönemi geçirmiş günde 2 hatta bazı günler 3 ilde miting düzenlemiştir. AK Parti seçimlerin ana temasını "Yeni Türkiye"nin kurulması yapmış, bu kapsamda Yeni Türkiye'nin nasıl kurulacağını ayrıntılı şekilde anlatan ve 100 maddeden oluşan "Yeni Türkiye Sözleşmesi 2023" isimli metin hazırlanmıştır (Özkan, 2016, s. 9). AK Parti ayrıca, bu zamana kadar neler yapıldığını ve bundan sonra nelerin yapılacağını içeren 380 sayfalık da bir seçim eylem planı hazırlamıştır. Bu anlamda, çalışmanın bu bölümünün konusunu da oluşturan seçim beyannamesinde Alevilik ile ilgili içeriklere değinmek yerinde olacaktır.

AK Parti'nin seçim beyannamesine bakıldığında birleştirici, bütünleştirici, kucaklayıcı bir dil kullanıldığını söylemek mümkündür. AK Parti'nin 2002 seçimlerinden beri "biz yaparız" temasını işlemektedir. Bu seçimlerde de aynı şekilde kapsayıcı bir dil ve anlatım kullanılmıştır.

"... etnik, dini ve mezhepsel aidiyetlerden önce, milletimizin temel değerlerinin yoğrulduğu tarihi yolculuktaki birlikteliğimizi ve eşit vatandaşlık anlayışını benimsiyoruz. Bu anlayışla, devletin, bütün toplumsal kesimlerle hakkaniyet ölçüsünde, eşitlik temelinde ve demokratik bir ilişki geliştirmesini sağlayacak; toplumsal zenginliğimizin tüm unsurlarını çoğulcu bir yaklaşımla kucaklamaya devam edeceğiz..."¹

ifadeleri bu kapsayıcılığa örnek verilebilir. AK Parti'nin seçim beyannamesinden alınan bu cümlede, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin toplumun bütün kesimlerine eşit mesafede olduğu, bütün vatandaşlara eşit, özgürlükçü ve demokratik bir gelecek vaat ettiği vurgulanmaktadır.

¹ Adalet ve Kalkınma Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 25.

AK Parti'nin bu seçimlerde vurgu yaptığı bir diğer nokta da Yeni Anayasal Sistem olmuştur. Mitinglerinde de bu konuya vurgu yapan Genel Başkan ve Başbakan Ahmet Davutoğlu, AK Parti'nin 7 Haziran'da iktidar olmasıyla yeni bir Anayasal Sisteme geçileceğini belirtmiştir. Seçim beyannamesinde de yeni anayasa ve anayasal sistemle milletin ve toplumsal çeşitliliğin anayasa çerçevesinde tanınacağını, herhangi bir etnik ve dini ayrıştırmanın olmayacağı bir vatandaşlık tanımının yapılacağı bildirilmiştir:

*"... Yeni anayasa, milletimizin kültürel ve toplumsal çeşitliliğini tanıyan, herhangi bir etnik veya dini kimliğe referans yapmayan bir vatandaşlık tanımını esas alacaktır."*²

AK Parti seçim beyannamesinde etnik grupların yanı sıra dini gruplar, mezhepler için de aynı bir dil ve üslup kullanılmıştır. Söz konusu dini ve etnik gruplardan olan Alevilik ve Aleviler de AK Parti'nin seçim beyannamesinde yer bulmuştur. AK Parti seçim beyannamesinde Alevilik ile ilgili kendilerinin iktidar oldukları dönemde yaptıkları faaliyetlere vurgu yaparak Türkiye'de her görüşün, her sorunun kendi iktidarları döneminde özgürce tartışıldığını ifade etmiştir:

*"... Farklı dillerin yanı sıra, farklı inanç ve mezhepler konusunda da cesur adımlar attık. İlk defa "Alevi Çalıştayları" düzenleyerek, İslam inancının farklı yorumlarının daha özgür bir ortamda tartışılmasına ve sorunlarının demokratik bir ortamda aşılmasına zemin hazırladık..."*³.

AK Parti Alevilik ve Alevilerin en büyük sorunlarından olan "Cemevleri"ni de seçim beyannamesinde dile getirmiştir. Alevi kanaat önderlerinin, derneklerin vb. grupların beklentisini de dikkate alan ve Türkiye'de son dönemlerde gündeme gelen "Cemevleri'nin ibadete açılması" konusu, iktidar tarafından da gündeme alınmış oldu:

*"Cemevleri, eğitim sisteminde sağlıklı bilgilendirme, üniversitelerde araştırma ve uygulama merkezleri oluşturma gibi çeşitli konularda alevi kanaat önderleri ile diyalog içinde demokratik uzlaşa temelinde gerekli adımları atacağız."*⁴

Ana muhalefet partisi CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) 7 Haziran seçimlerine reklamcı Ali Taran'la hazırlanmış ve ses getiren bir seçim dö-

² Adalet ve Kalkınma Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 37.

³ Adalet ve Kalkınma Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 21.

⁴ Adalet ve Kalkınma Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 25.

nemi geçirmiştir (Özkan, 2016, s. 16). “Yaşanacak Bir Türkiye” sloganıyla seçime giren CHP, bu bağlamda “2015 Genel Seçim Süreci Parti İletişim İlkeleri” isimli bir metin ve 3 aşamalı bir seçim planı hazırlamıştır. İlk aşamada “Milletçe Alkışlıyoruz” teması ve sloganı kullanılarak iktidarı protesto eden bir seçim kampanyası uygulanmıştır. Bu tema ve slogan, seçimin bir simgesi haline getirilmiş ve CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun her mitinginden önce uygulanarak seçim stratejisi bütünleştirilmiştir. İkinci aşamada “Yaşanacak Bir Türkiye” sloganı detaylandırılmış son aşamada ise “Sorunları Sıfırlıyoruz” temasıyla vaat ve projeler anlatılmıştır. CHP’nin seçim dönemi boyunca uyguladığı ve CHP’nin son yıllarda hazırladığı en ayrıntılı ve kapsamlı bildirgesini oluşturan seçim beyannamesi ile toplumun bütün kesimlerine yönelik vaatlerde bulunulmuştur. CHP’nin de AK Parti gibi birleştirici, bütünleştirici, kapsayıcı bir üslup kullandığı gözlemlenmiştir. CHP’nin seçim beyannamesinde yer alan ve toplumun her kesimine hitap eden vurgu, CHP’nin kimseyi dışlamayacağı, ötekileştirmeyeceği, vatandaşların maddi ve manevi varlığına yönelik keyfi şiddet ve işkenceye son verileceğidir:

“CHP, yurttaşların geçmişten gelen kimliklerini ötekileştirmeyecek, yurttaşlık haklarının en ileri düzeye taşınmasını sağlayacaktır. Yurttaşların yaşam hakkına, bedensel bütünlüğüne, maddi ve manevi varlığına yönelik keyfi şiddete ve işkenceye izin vermeyecektir”⁵.

CHP, bu ifade ile bir nevi iktidarı toplumu dışlamakla ve ötekileştirme ile suçlamıştır.

Bildirgenin “Laiklik” bölümü içinde ise laikliğin olmadan demokrasinin, demokrasinin olmadan da laikliğin olamayacağı vurgulanmış ve CHP’nin iktidar olması durumunda din ve siyasetin ayrılacağı, devletin tüm inançlara eşit mesafede olacağı ifade edilmiştir:

“CHP iktidarında din ve vicdan özgürlüğü güvence altına alınacaktır. Siyaset ve din ayrı tutulacak, dinin siyasete alet edilmesine karşı çıkılacaktır. Devlet tüm inançlara ve bireysel tercihlere eşit mesafede duracak, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu ilke çerçevesinde hareket etmesi sağlanacaktır”⁶.

CHP, bildirmede Türkiye’nin özgür ve eşit yurttaşlık ilkesinin tam olarak sağlanmadığını belirtmiş ve yine iktidarın bundan dolayı top-

⁵ Cumhuriyet Halk Partisi 2015 Seçim Bildirgesi, s. 27.

⁶ Cumhuriyet Halk Partisi 2015 Seçim Bildirgesi, s. 28.

lumsal hafızalara kazınan olaylara neden olduğunu ileri sürmüştür. Beyannamede, herkesin, her inancın, her mezhebin ve tüm insanların birbirine eşit olduğunu vurgulanmıştır:

“... CHP, ırkı, cinsiyeti, dili, dini, mezhebi, düşüncesi, doğum yeri, sosyoe-konomik durumu ne olursa olsun tüm insanların birbirine eşit olduğu görüşünü savunur... CHP için eşit ve özgür yurttaşlık ideali önceliklidir. İnsanın özgürleştirilmesi için hak ve özgürlüklerin soyut birer hukuki statü olmaktan çıkarılarak, gerçekleştirilebilir hale getirilmesi gerekir... Ülkemizde özgür ve eşit yurttaşlık ilkesi fiiliyatta tam olarak sağlanamamıştır. Demokrasi eksikliği, hak ihlallerinin yanı sıra toplumumuzun hafızasına kazınan derin acılara neden olmuştur. Geçmişte yaşanan ve toplumsal hafızamızda yer eden yanlış uygulamalarla ve onların bölge halkını yaralayan sonuçlarıyla yüzleşilmesi gerekmektedir”.⁷

CHP'nin seçim bildirgesinde yine inanç ve ibadet konularına da yer verilmiş ve yasal düzenlemelerle herkesin inanç ve ibadet özgürlüğünün güvence altına alınacağı belirtilmiştir. Aynı konuya ilişkin, Cemevleri'nin de yasal düzenlemelerle resmi ibadethaneye dönüştürüleceği ifade edilmiştir:

“...Din, mezhep ve inanç farkı gözetmeksizin tüm yurttaşlarımızın inanç ve ibadet özgürlüğünü güvence altına alacağız... Evrensel insan hakları ilkeleri çerçevesinde, farklı din ve inançlara mensup tüm yurttaşların ibadethane açmalarının önündeki engelleri kaldıracağız... Cem evlerini diğer ibadethaneler gibi yasal statüye kavuşturacağız...”⁸

Bir diğer parti olan MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) ise seçimlerde “Hatırla”, “Bizimle Yürü Türkiye” ve “Seninle Yürüyorum” temalarıyla hareket etmiştir. MHP seçim kampanyasında toplumun değişik kesimlerine yönelik çeşitli vaatler açıklamış, çalışma hayatından emeklilere, işçilerden esnafa, tarımdan ekonomiye kadar pek çok alanda iyileştirmeler yapacağı sözünü vermiştir (Özkan, 2016, s. 20). MHP, bu amaçla Türkiye'nin mevcut içinde bulunduğu durumu anlatan ve çözüm önerileri getiren “Toplumsal Onarım ve Huzurlu Gelecek” isimli yaklaşık 260 sayfalık bir seçim beyannamesi hazırlamıştır.

Beyannamede, demokrasi vurgusu yapılmış; demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü gibi konularda asgari bir gereklilik olarak benimsenmiş-

⁷ Cumhuriyet Halk Partisi 2015 Seçim Bildirgesi, s. 29-30.

⁸ Cumhuriyet Halk Partisi 2015 Seçim Bildirgesi, s. 42-44.

tir. Hükümetin uyguladığı politikalar eleştirilmiş, etnik ve dini kırılmanın olduğu bölgelerde bu yapıların kullanılarak kamu düzeninin bozulduğu, kaotik bir ortam oluşturulduğu vurgulanmıştır:

*“Demokrasiyi; hukukun üstünlüğünün, insan şeref ve haysiyetinin, fikir, teşebbüs, din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olarak kabul etmekte; sosyal ve siyasî ilişkilerde, demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla işletilmesini asgari bir gereklilik olarak görmekteyiz... Özellikle etnik ve dini kırılmanın hâkim olduğu bölgelerde, kamu düzeni bozularak kaotik bir ortam oluşturulmak suretiyle çok kimlikli, çok kültürlü, çok dilli ve çok hukuklu parçalı yapıların oluşumu körüklenmiştir”.*⁹

MHP, seçim bildirgesinde tüm vatandaşların inançlarına saygı duyan, din ve vicdan özgürlüğünü esas olan bir yönetim anlayışını benimseyeceklerini, hukukun üstünlüğünü din ve vicdan özgürlüğü ve hayat tarzı olarak gören bir parti olduklarını ifade etmiştir. Beynamede açık bir şekilde herkesin dokunulmazlığının olduğu, düşünce ve kanaat özgürlüğünün bulunduğu, özel hayatın gizli ve dokunulmaz olduğu, din ve vicdan özgürlüğünün olduğu belirtilmiş ve güvence altına alınmıştır:

*“Vatandaşların inançlarına saygı duyan, din ve vicdan özgürlüğünü esas alan bir laiklik anlayışını, milli birlik ve bütünlüğün güvencesi olarak görmekteyiz... Hukukun üstünlüğünün, insan şeref ve haysiyetinin; fikir, teşebbüs, din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olarak demokrasiyi sadece bir siyasî rejim değil, aynı zamanda bir hayat tarzı olarak gören Partimiz, sosyal ve siyasî ilişkilerde, demokrasinin bütün kurum ve kuralları ile işletilmesinin gereğine inanmaktadır... Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Toplum ve devlet hayatında din ve vicdan özgürlüğünün engellenmemesi, insanların inançları ve ibadetlerinden dolayı kınanmaması, tenkit edilmemesi, hor görülmemesi, hangi gerekçe ile olursa olsun din ve vicdan özgürlüğünün kısıtlanmaması, din ve vicdan özgürlüğü anlayışımızın esasını oluşturmaktadır”.*¹⁰

MHP, seçim beyannamesinin proje ve vaatler bölümlerinde yukarıdaki esaslara dayalı bir şekilde Alevilik ve Alevilerle ilgili somut projelere de beynamede yer vermiştir. “Milli Birlik ve Bütünlük Projesi gerçekleştirilecek” başlığı altında Alevi vatandaşların sorunlarının kanaat önderleri ve akademik çevrelerin katılımıyla çözüleceği belirtilmiştir.

⁹ Milliyetçi Hareket Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 7-26.

¹⁰ Milliyetçi Hareket Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 30-60.

Yine yukarıda değinildiği gibi Türkiye’de son dönemlerde gündemde oldukça yoğun bir şekilde tartışılan “Cemlevleri’nin ibadethaneye dönüştürülmesi” konusu da beyannamede yer bulmuştur. Ayrıca, “Türkiye Alevilik Araştırmaları Merkezi”, ilahiyat fakültelerinde “Tasavvuf İlimleri Bölümü” ve “Özel İhtisas Komisyonu” gibi bilime ve objektifliğe dayalı birimlerin kurulacağı vaadi verilmiştir:

“...Hazırlayacağımız “Milli Birlik ve Bütünlük Projesi” kapsamında milli ve manevi değerlerimizin toplumsal çatışma konusu yapılmaması, etnik, inanç ve mezhep temelinde ayrışma yaşanmaması için Alevi İslam inancını benimseyen vatandaşlarımızın inanç ve kültür temelli sorunları Alevi inanç önderleri, Alevi İslam’ın çatı kuruluşları ve akademik çevrelerin katkı ve katılımıyla çözüme kavuşturulacaktır... Bu amaçla öncelikle, Cemevi gerçeği siyasi kaygılardan uzak, cami-cemevi karşıtlığına dönüştürülmeden kabul edilecek ve inanç ve kültür hayatının bir unsuru olan Cemevlerine devlet yardımı yapılacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığı Alevi İslam inancını da bünyesinde temsil edecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır... Aleviliğin öncelikle nitelikli eğitim ve kadro ihtiyacını karşılamak amacıyla “Türkiye Alevilik Araştırmaları Merkezi” kurulacaktır. Alevi inanç önderlerinin akademik seviyede eğitilmesi için İlahiyat Fakültelerinde “Tasavvuf İlimleri Bölümü” kurulacaktır. Millî Eğitim Bakanlığınca din derslerinin müfredatına, doğrudan Alevi toplumunun katılımıyla şekillenmiş doğru, objektif ve bilimsel bilgiler dahil edilecek, bu amaçla “Özel İhtisas Komisyonu” kurulacaktır... Kültür ve Turizm Bakanlığı, üniversiteler, Diyanet İşleri Başkanlığı ve ilgili kuruluşların iş birliği ile Alevi İslam inancının ve tarihi-kültürel şahsiyetlerinin envanteri ve külliyatı çıkarılacak, varsa yabancı dilde olanlar Türkçeye çevrilecek ve yayımlanacaktır...”¹¹

Değerlendirmeye alınan son parti olan HDP, bu seçimlere kadar bağımsız milletvekili olarak aday olup, TBMM’de birleşerek Meclis içinde parti kuruyorlardı. 7 Haziran seçimlerinde ise bağımsız milletvekili aday şeklinde değil, örgütlü bir parti yapısıyla seçimlere girmiştir. 7 Haziran seçimlerinin ana sloganını “Biz’ler Meclis’e” olarak belirleyen HDP, slogandan da anlaşılacağı üzere bütün kesimleri içine alan bütünleştirici, birleştirici bir seçim stratejisi belirlemiş ve bu kapsamda “Büyük İnsanlık” adını taşıyan ve 12 ana başlıktan oluşan bir seçim bildirgesi hazırla-

¹¹ Milliyetçi Hareket Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 210-211.

mıştır. Zaten HDP'nin Parti Tüzüğü'ndeki tanımında da "Biz" derken herkesin benimsendiği ifade edilmiştir.¹²

HDP'nin benimsediği "Biz"ler ifadesi, yani toplumun tamamı, bu anlamda Aleviliği ve Alevileri de içine almakta ve bir anlam ifade etmektedir. HDP'nin seçim bildirgesine bakıldığında yukarıda ifade edildiği gibi birleştirici, kapsayıcı bir yaklaşımın yanı sıra demokrasi, insan hakları, eşitlik gibi temel konulara da yer vermiştir.

HDP bildirgesinde yeni anayasaya değinmiş, hazırlayacakları anayasanın demokratik, eşitlikçi, herkesi kapsayıcı bir nitelik taşıyacağı ifade edilmiştir:

*"HDP, eşitlikçi, cinsiyet özgürlükçü, sosyal, ekolojik ve demokratik bir anayasayı yapmak için tüm gücüyle çalışacak. HDP'nin öngördüğü anayasa; eşit yurttaşlık temelinde din, inanç ve vicdan özgürlüğü ile ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, bütün temel hak ve özgürlükleri güvenceye kavuşturan, ekolojik, doğal varlıkların ve hayvanların korunmasını esas alan bir anayasa olacak..."*¹³

Halkların Demokratik Partisi ayrıca, din, mezhep, felsefi ve ideolojik görüş ayrımı yapmaksızın herkesin görüşüne saygı duyulacağını bildirmede beyan etmiş ve herkesin kendi görüşünü özgürce savunabileceğini, söyleyebileceğini belirtmiştir. Din ve vicdan hürriyetinin anayasal güvence altına alınacağını vurgulandığı bildirmede sivil din eğitiminin serbest olacağı ve devletin din ve inanç alanından elini çekmesi sağlanacağı, din ve inanç işlerinin topluma, inanç sahiplerine bırakılacağı vaat edilmiştir:

"... HDP, din, mezhep, felsefi görüş ayrımı yapmaksızın, tüm halkların ve inançların kendilerini özgürce ifade etme haklarını savunur. Hiçbir baskıya maruz kalmaksızın farklılıklarıyla birlikte kendi varlığını korumasını, geliştirmesini, eşit ve özgür yurttaşlık hukuku içerisinde istediği gibi yaşamasını temel bir ilke olarak kabul eder... Farklı din ve inanca sahip olan ya da her hangi bir dini inancı olmayan yurttaşların inanç ve vicdan özgürlüğünü eşit yurttaşlık temelinde anayasal güvenceye kavuşturacak... Zorunlu din dersi uygulamasına son verilerek, her bir öğrencinin kendi inancı doğrultusunda seçmeli olarak ders ve eğitim alma hakkı gözetilecek. Sivil din eğitimi tümüyle serbest olacak... Di-

¹² <http://www.hdp.org.tr/tr/parti/parti-tuzugu/10>, Erişim Tarihi: 27 Haziran 2016.

¹³ *Halkların Demokratik Partisi 2015 Seçim Beyannamesi*, s. 4.

yanet İşleri Başkanlığı kaldırılarak, devletin din ve inanç alanından elini çekmesi sağlanacak, din ve inanç işleri topluma, inanç sahiplerine bırakılacak...".¹⁴

HDP'nin yukarıdaki din ve inanç özgürlüğüne yönelik söylemlerinde Alevilik ve Aleviler de yerini almıştır. HDP hazırladığı bildirgede başta Cemevleri olmak üzere Alevilerin tüm ibadet mekânlarının ibadethane olarak statüye kavuşturulacağını vurgulamıştır:

"... Alevi'nin cemevidir, parasız eğitim ve sağıktır; nitelikli, kamusal, laik, bilimsel, anadilinde eğitimidir... Başta cemevleri olmak üzere, Aleviler'in bütün ibadet mekânları "ibadethane" olarak tanınacak. Kapatılmış dergâh ve benzeri ibadet mekânlarının önündeki engeller kaldırılacak, bu konuda yerel yönetimlere inisiyatif tanınacak...".¹⁵

Yukarıda AK Parti, CHP, MHP ve HDP'nin Alevilik ve Alevilerle ilgili seçim beyannamelerinde geçen ifadeler genel olarak özetlenmiştir. Dört partinin seçim beyannameleri değerlendirildiğinde Alevilerin en büyük sorunu olarak görünen "Cemevlerinin ibadethane sayılması" konusu partilerin gündeminde yerini bulmuştur. Seçim beyannamelerine ek olarak siyasi liderlerin miting alanlarında Alevilik ve Alevilerle ilgili söylemlerine göz atmak bu anlamda önem arz etmektedir.

Siyasi Liderlerin Miting Konuşmalarındaki Alevilik Söylemleri

Yöntem kısmında ifade edildiği üzere, HDP'nin eş başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'ın konuşmalarına erişilemediği için burada değerlendirmeye alınamamışlardır. Diğer üç parti liderlerinin miting konuşmalarındaki söylemlerine geçmeden önce şunu ifade etmek gerekir ki; Alevilikle ilgili hususlar beyannamelerde sıklıkla ifade edilmesine rağmen her üç liderin de miting konuşmalarında Alevilik ve Alevilere yönelik söylemleri oldukça sınırlı olmuştur. Hatta çoğu zaman liderler Alevi vatandaşların sorunlarına yönelik seçim beyannamelerinde geçen ifadelere mitinglerinde yer vermemişlerdir.

---

¹⁴ Halkların Demokratik Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 11-12.

¹⁵ Halkların Demokratik Partisi 2015 Seçim Beyannamesi, s. 1 ve s. 12.

Ahmet Davutoğlu: Adalet ve Kalkınma Partisi

İlk olarak AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun mitinglerine bakıldığında, AK Parti'nin seçim beyannamesinde yer alan birleştirici, bütünleştirici, kapsayıcı üslup mitinglerde de devam etmiştir. Davutoğlu, mitinglerde çoğu zaman Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik bir söylem içinde bulunmasa da tüm dini ve etnik unsurların Türkiye sınırları içerisinde kardeş olduğu vurgusunu yapmıştır. Davutoğlu 25 Nisan tarihindeki Sivas mitinginde herkesin kardeş olduğunu ve bu kardeşliği AK Parti'nin döneminde arttığını dile getirmiştir:

"... İster Madımak'ta Başbağlar'da olduğu gibi yuvalara ateş dökmek isteyenler karşısında her şeye rağmen inadına milli birlik milli beraberlik diyecek miyiz? (Evet)... Türk-Kürt, Sünni-Alevi kardeşdir. Ayrımcılık yapan kalleştir diyecek miyiz? (Evet)..."

Davutoğlu, Madımak ve Başbağlar olaylarını hatırlatarak geçmişte bu tür olaylarda bir çok vatandaşın canının yandığını, kaos ortamının oluştuğunu ve günümüzde de bu tür provokatif eylemlerle vatandaşların din, mezhep, ırk ayrımcılığı ile ülkede ayrımcılık ve kaos ortamı yapmak isteyenlerin olduğuna vurgu yapmaktadır. Buna rağmen AK Parti'nin seçim beyannamesindeki gibi herkesi kucakladığını, kimseye ayrımcılık yapmadığını, her görüşe saygı duyduğunu "Türk-Kürt, Sünni-Alevi kardeşdir diyecek miyiz?" sözleriyle pekiştirmiştir. Davutoğlu ayrıca, Hacı Bektaş Veli'nin sözlerini de hatırlatarak AK Parti'nin kapısının herkese açık olduğunu belirtmiş ve yine birlik, beraberlik, kardeşlik vurgusu yapmıştır: *"...Hacı Bektaş Veli ne der? Sol kapını, sofranı, gönlünü açık tut..."*

Davutoğlu, bir sonraki gün (26 Nisan 2015) Erzincan'da yaptığı konuşmasında da yine birlik, beraberlik ve kardeşlik vurgusu yapmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında Erzincan'ın Ermeniler tarafından işgali sırasında verdiği mücadeleyi Erzincanlılara anlatan Davutoğlu, o günkü gibi bugün de herkesin kardeşlik duygusu içerisinde olduğunu belirtmektedir:

"... Bu topraklar düşman işgaliyle karşılaştığında düşman buralara geldiğinde Ermeni zulmü yaşandığında Erzincan dimdik ayakta idi. Sünniyle Alevisiyle, Türküyle Kürdüyle dimdik ayakta idi Erzincan..."

Ahmet Davutoğlu, mitinglerinde zaman zaman muhalefet liderlerinin de dini ve etnik ayrımcılık yaptığını söyleyerek eleştirmektedir. Özellikle

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nu Suriye'den gelen göçmenlere (muhacir) yönelik sarf ettiği sözler nedeniyle meydanlarda halkla şikâyet etmiştir. MHP Lideri Devlet Bahçeli'yi de 2 Mayıs tarihindeki Osmaniye mitinginde Suriye ve Türkmenler konusunda eleştiren Ahmet Davutoğlu, AK Parti'nin kapısının herkese açık olduğunu, Türkiye'ye sığınan kim olursa olsun kimseyi reddetmeyeceğini, herkese yardım eli uzatacağını ifade etmektedir:

"...Suriyelilerin iadesi ile ilgili olarak "işte bizim inancımız bizim kültürümüz bu. Şimdi sayın Bahçeli'den bekliyorum. Ondan da şu ana kadar bir ses çıkmadı. Türkmenleri vermeyiz demedi. Osmaniye'den bir kez daha sesleniyorum. Bizim kapımıza gelen kim olursa olsun ister Müslüman ister Hristiyan ister Türkmen ister Arap ister Kürt ister Sünni ister alevi ister Şii... Kim olursa olsun, onu korumak bizim inancımızın ve töremizin bir gereğidir..."

Ahmet Davutoğlu'nun 9 Mayıs tarihinde Hatay'da gerçekleştirdiği miting o tarihe kadar yapılan mitinglerden en ilgi çekici olanıydı. Çünkü Hatay konumu dolayısıyla çok sayıda farklı mezhebi, dini ve etnik unsuru bir arada bulundurmaktadır. Ahmet Davutoğlu da Hatay'ın bu özelliğine vurgu yapmış, birlik, beraberlik ve kardeşlik içinde yaşamının önemine değinmiştir. Davutoğlu ayrıca, bu birlikteliği AK Parti'nin sağladığını ifade ederek 7 Haziran günü bunu vatandaşlardan AK Parti'ye oy vererek tescillemelerini istemiştir:

"...Kültürel çoğulculuğu bilir Hatay. Bayezid-i Bestami'den başlayalım... Der ki o büyük üstat Hatay'da mekânı olan 'Kesrette Vahdet' yani çokluk içinde birlik. Biz Hatay'da Müslüman-Hristiyan, Sünni-Alevi, Nusayri-Türkmen, Arap-Kürt... Bütün Hataylılar kesret içinde birliği yaşıyoruz..."

Hatay'dan gür bir sesle bizi kimse ayıramaz. Sünni-Nusayri, Alevi-Arap, Türk-Kürt... Biriz, diriz, iriyiz demeye var mısınız? (Evet)...

"...Mazlum olan kocasını kaybetmiş o dullar, babasını kaybetmiş o yetimler geldiğinde sen Türkmen misin, Arap mısın, Kürt müsün, Sünni misin, Alevi misin, Nusayri misin, Şii misin diye sormadık. Biz habibi ümmet cihanın çocuklarıyız. Kapımıza geleni kapıda bırakmayız..."

...Arap, Türk, Kürt, Sünni, Nusayri, Alevi, Müslüman, Hristiyan... Bütün Hatay bu toprakları 7 Haziran'da da oylarınızla tescil ederek barış diyarı yapmaya var mısınız? (Evet)..."

Ahmet Davutoğlu'nun 9 Mayıs Mersin ve 10 Mayıs Adana mitingleri de Hatay mitingine benzer şekildedir. Hem Mersin hem Adana, Hatay kadar olmasa da çok sayıda dini ve etnik kültürü içinde barındırmaktadır. Davutoğlu'nun her iki mitingde kullandığı ifadeler de yine Hatay mitinginde kullandıklarına yakındır:

"...Şiddete son mu? (Evet)... Kadına karşı şiddete son mu? (Evet)... Çocuğa karşı şiddete son mu? (Evet)... Annelerin yüreğini yakan teröre karşı dimdik ayakta mıyız? (Evet)... Türk-Kürt, Arap-Sünni-Alevi bir miyiz? (Evet)... İri miyiz? (Evet)... Diri miyiz? (Evet)... Omuz omuza mıyız? (Evet)..."

Ahmet Davutoğlu'nun gerçekleştirdiği Nevşehir mitingi Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik kullanılan söylemlerin en yoğun olduğu miting olarak karşımıza çıkmaktadır. Davutoğlu miting başlangıcında yaklaşık 10-15 dakika Hacı Bektaş Veli ve Yunus Emre'nin sözleriyle Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik övgü dolu sözler söylemiştir. 18 Mayıs tarihinde katıldığı Nevşehir mitinginde Davutoğlu, herkesin Hacı Bektaş Veli'nin ve Yunus Emre'nin çocukları olduğunu ve bu topraklarda herkesin birbirine kucak açtığını, kimsenin kimseyi ayırmadığını, ayrımcılık yapmadığını anlatmaktadır. Geçmişte birtakım güçlerin, Türkiye'yi dini ve mezhepsel ayrımcılıkla bölmeye çalıştığına ve hala bölmeye çalışanların olduğuna dikkat çeken Ahmet Davutoğlu bağrından Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre gibi neferler yetiştiren bir ülkenin evlatlarının bunlara izin vermediğini ve vermeyeceğini ifade etmiştir:

"...Hacı Bektaş Veli ne güzel söylüyor: "sevgi muhabbet kaynar yanan ocağımızda, bülbüller şevke gelir gül açar bağımızda, hırslar kinler yok olur aşkla meydanımızda aslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda." İşte biz Hacı Bektaş Veli'nin Yunus Emre'nin Hz. Mevlana'nın çocuklarıyız. Bir kez daha söylüyorum bu topraklarda hiçbir zaman gerginliğin tarafı olmadık, olmayacağız..."

...Benim yiğit bir Nevşehirli kardeşim vardı. Tam bir Nevşehirliydi. Sabah namazında kuran okurken şehit edildi. Başta Hasan Dağı gibi dik, göğsü iman doluydu. O günlere tekrar geri döndürmek isteyenler olabilir, çıkmış olabilirler. Memleketi Türk, Kürt, Sünni Alevi diye kutuplaştırmak isteyenler olabilir. Birileri biz şu etnik partiyi temsil ediyoruz, birileri biz şu mezhebi anlayışı temsil ediyoruz diyebilir. Aziz Nevşehirli biz 78 milyonun kardeşliğine inanıyoruz.

...Hacı Bektaş'ta Alevi kardeşlerimle kucaklaştığımda onlarla dertleştiğimde diz çöküp onlarla birlikte oturduğumda Tunceli'de Cem Evi'ne gidip diz çekip onlarla zikirde selavatta bulunduğumuzda birkez daha bu ülkenin topraklarında Sünni Alevi aynı ideallerin parçası olduğumuzu herkese gösterdik. Etnik ayrımcılık yapanların her zaman karşısında olduk her zaman olacağız..."

Ahmet Davutoğlu'nun 25 Mayıs tarihinde gerçekleştirdiği Tekirdağ mitinginde de aynı birlik ve beraberlik vurgusu yapılmıştır:

"...İşte bizim vatandaşlık anlayışımız budur... Türk-Kürt, Sünni-Alevi, Roman-Çerkez, Gürcü-Boşnak... Biz 78 milyon bir kişi gibiyiz, bir yürek gibiyiz..."

Alevilik tarihi ve kültürü açısından Tunceli'nin ve Tunceli'de yaşananların Türkiye'de derin izleri bulunmaktadır. Ahmet Davutoğlu'nun da 28 Mayıs'ta gerçekleştirdiği Tunceli mitingi, AK Parti'nin Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik söylemlerinin en fazla olduğu mitingdir. Davutoğlu, mitinginde Dersim olaylarını hatırlatarak hem geçmiş dönem yönetimlerine hem de CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'na yüklenmiştir. Ahmet Davutoğlu, Kemal Kılıçdaroğlu'nun Tuncelili olmasına rağmen Tek Parti Dönemi ile yüzleşemediğini ve ilk defa Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın devlet ve millet adına Dersim'de yaşananlardan ötürü özür dilediğini Tuncelilere anlatmıştır. Ahmet Davutoğlu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bu tavrına "özgürlükçü olarak geçinen CHP'nin" katılmadığına yani destek vermediğine de dikkat çekmiştir. AK Parti olarak herkesi kucakladıklarına da değinen Davutoğlu, iktidarda oldukları günden beri her türlü ötekileştirmenin karşısında olduklarını, kimseyi dinine, diline, mezhebine, ırkına göre ayırmadıklarını ve geçmişten günümüze milletin kanayan yaralarını dindirmek için adımlar attıklarını dile getirmiştir:

"..Kemal Kılıçdaroğlu kendisi Tuncelili olmasına rağmen Tek Parti Dönemiyle yüzleşemiyor. Buraya gelen CHP müfettişleri söylemişlerdi ki "Dersim bir çibandır Cumhuriyet için. Başka birisi Dersim adam olmalıdır. Adam olmazsa devlet onu adam eder...." İşte biz AKP hareketi devletin milleti adam edeceğine dair inancı yerle bir ettik. Devlet, milletin emrindedir, hizmetindedir. O gün Tek Parti Döneminde bunu Dersim için söyleyenler sonra 27 Mayıs'ta Demokrat Partililer için söyledi. Sonra 12

Eylül'de herkes için söylendi. Kürtler için, muhafazakârlar için, Aleviler için söylendi...

...Sayın Cumhurbaşkanımız Dersim'deki olaylar dolayısıyla devlet adına millet adına özür dilediğinde, Kılıçdaroğlu ve CHP, özgürlükçü olduklarını iddia edenler, Sayın Cumhurbaşkanımızın bu çağrısına katılmamışlardı. Ben buraya geldim. Dersim'de daha önce Hacı Bektaş Veli'de, burada bütün Horasan Erenlerinin huzurunda Alevi kardeşlerimiz ile Sünni kardeşlerimiz arasında hiçbir şekilde bir daha ayırım yapılmayacağına taahhüdünde bulunduk. Herkesi gelip buralarda Horasan Erenlerine sahip çıkmalarını söyledim...

...Bizim için Hz. Mevlana neyse hacı Bektaş Veli O'dur. Ahi Evran neyse Arslan Baba O'dur. O'nun oğlu Mansur Baba O'dur. Onların talebesi Hoca Ahmet Yesevi O'dur. 12 İmam'ın yolunun yolcusuyuz biz... Hak peygamberin seyitlerinin yolcusuyuz...

...Biz nasıl geçmişte Kürt meselesi etrafında istismarların önüne geçmişsek ve atılması gereken adımları hiç çekinmeden atmışsak şimdi de Alevi vatandaşlarımızın üzerinde yürütülen her türlü istismara karşı bu memlekette Türk Kürt Sünni Alevi ayrımı olmamıştır olmayacaktır demeye kararlıyız..."

Ahmet Davutoğlu'nun son mitingleri olan Kahramanmaraş (5 Haziran) ve Konya (6 Haziran) mitingleri de tüm seçim dönemi boyunca vurgulanan birlik, beraberlik ve kardeşlik bilincinin pekiştirildiği mitingler olmuştur. Davutoğlu bu mitinglerde yine AK Parti'nin hiç kimseyi dine, mezhebine, diline, ırkına göre ayırmadığını, herkesi kucakladığını ve her zaman böyle kalacağına dair söz vermektedir. İktidarda oldukları günden bu yana milletin sorunlarını çözmek için mücadele ettiklerini ifade eden Ahmet Davutoğlu, bundan sonra da milletin bekası için mücadele edeceklerini ve bütün toplum kesimlerinin sorunlarının çözüleceğini vaat eder:

"...Hep beraber bütün mitinglerde söylediğimiz o güzel Ahi Evran, Hacı Bektaş Veli Ahdimizi tekrar edelim... 'Bir olmaya, iri olmaya, diri olmaya, milli birliği, milli iradeyi ve insan onurunu korumaya her gönüle girmeye, her haneye bereket götürmeye, kudretli ve şefkatli yeni Türkiye'yi inşa etmek için gece gündüz çalışmaya Allah, tarih ve millet önünde söz verimiz.'...

...İşte biz ülkeyi Kürtler, Türkler, Sünniler, Aleviler, diye bölenlere karşıyız. Demokrasiyi güçlendireceğiz. Kültürümüzü tahkir edeceğiz. Güneş gibi olacağız herkesi bağrımıza basacağız...”

Kemal Kılıçdaroğlu: Cumhuriyet Halk Partisi

Analiz edilen bir CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun mitinglerinde doğrudan Alevilik ya da Alevi vatandaşa yönelik bir söylemi veya bir vaadi bulunamamıştır. Kemal Kılıçdaroğlu mitinglerinde genellikle seçim beyannamesinde olduğu gibi birleştirici, bütünleştirici bir üslup kullanmıştır. CHP lideri ayrıca, kimseyi ötekileştirmeyeceklerini, kimsenin hayat tarzına, siyasi anlayışına müdahale etmeyeceklerini meydanlarda vurgulamıştır.

Kemal Kılıçdaroğlu, AK Parti iktidarının ülkede kutuplaştırmayı ve ayrımları körüklediğini halka anlatmıştır:

Iğdır Mitingi (4 Mayıs)

“...Ben bu ülkeye barışı ve huzuru getireceğim. Bütün vatandaşlarımı kucaklayacağım. Hiçbir vatandaşımı ne kimliği dolayısıyla, ne inancı dolayısıyla ne de yaşam tarzı dolayısıyla siyasete malzeme etmeyeceğim. Benim anlayışım şu: insan Allah'ın yarattığı en değerli varlıktır ve benim başımın üstünde yer vardır...”

Ardahan Mitingi (4 Mayıs)

“...Bu ülkeyi kavgadan uzak tutacağım sözüm söz. Bu ülkeye huzuru getireceğim sözüm söz. Bu ülkede hiç kimseyi inancından dolayı, kimliğinden dolayı, yaşam tarzından dolayı asla ve asla ötekileştirmeyeceğim. Bütün insanları kucaklayacağım...”

Amasya Mitingi (10 Mayıs)

“...Size sözüm söz, hiç kimseyi inancından ötürü ötekileştirmeyeceğim. Hiç kimsenin inancını siyasete malzeme etmeyeceğim. Hiç kimsenin kimliği dolayısıyla ötekileştirilmeyecek. Hiç kimsenin kimliğini siyasete mal-

zeme etmeyeceğim. Hiç kimsenin yaşam tarzını siyasete malzeme etmeyeceğim. Benim inancında da ahlak anlayışında da siyaset anlayışında da insan Allah'ın yarattığı en değerli varlıktır ve benim başımın üstünde yeri vardır. Bizi bölmek istiyorlar, ayırtırmak istiyorlar, bölünmeyeceğiz, ayırtırmayacağız. Onurlu bayrağımızın altında şanlı bayrağımızın altında onurumuzla kardeşçe yaşayacağız. Bölünmeden, ayırtırmadan, kavga etmeden güzel Türkiye'yi cennete çevireceğiz...".

Kılıçdaroğlu'nun seçim meydanlarında dini ve etnik farklılıklara yönelik en büyük vaadi, kimseyi ötekileştirmeyecekleri, kimsenin diline, dine, mezhebine, kimliğine göre ayırım yapmayacakları, kimsenin farklılıklarını siyasete malzeme etmeyeceği ve herkesi kucaklayacakları şeklinde olmuştur. Kemal Kılıçdaroğlu da meydanlarda birlik, beraberlik, kardeşlik vurgusu yapmış, herkesi kucaklayan herkese kapı açan partinin CHP olduğunu savunmuştur:

Kocaeli Mitingi (16 Mayıs)

"...Bu ülkede yolsuzlukla mücadele edip kul hakkı yememek nedir diye öğrenmek istemiyorsa çözümün adresi CHP'dir. Bu ülkede etnik kimlik üzerinden siyaset, inanç üzerinden siyaset, yaşam tarzı üzerinden siyaset yapmayacağız ve yaptırmayacağız. Bunun adresi de yine CHP'dir...".

Erzincan Mitingi (19 Mayıs)

"...Bütün Türkiye'yi kucaklayacağız. 8 Haziran'da hiçbir vatandaşımızı ötekileştirmeyeceğiz. Yeniden görkemli bir Türkiye'ye imza atacağız...".

Kemal Kılıçdaroğlu'nun mitinglerde halka verdiği önemli mesajlardan bir tanesi de CHP'nin Türkiye'de kültürel farklılıkların teminatı olduğu, yolsuzluk ve yoksullukla mücadele ettiği, sömürenlerin ve ötekileştirenlerin karşısında yer aldığıdır. Kemal Kılıçdaroğlu bu söylemlerle AK Parti iktidarını Türkiye'de insanları sömürdüğü, ötekileştirdiği ve ayrımcılık yaptığı ile suçlamakta, bunun karşısında CHP'nin vatandaşın hakkını aradığını dile getirmektedir.

Denizli Mitingi (26 Mayıs)

“...Yıllar yılı bizim en temiz duygularımızı sömürdüler, inançlarımızla oynadılar, kimliğimizle oynadılar, yaşam tarzımızla oynadılar.... Buradan tüm Türkiye’ye sesleniyorum herkes duysun CHP iktidarında hiç kimsenin inancıyla, kimliğiyle, yaşam tarzıyla asla ve asla siyaset yapmayacağız. Bütün insanlarımızı kucaklayacağız...”

Konya Mitingi (26 Mayıs)

“...Yıllar yılı bizi böldüler, inançlarımızı sömürdüler. Kimliklerimizi sömürdüler, yaşam tarzlarımızı sömürdüler.... Ne yaparlarsa yapsınlar artık şu gerçeği göreceğiz. Bizim en kutsal değerlerimizi sömürdüler, kendileri köşeyi döndüler...”

CHP’nin diğer partilerden farklı olduğunu anlatan Kemal Kılıçdaroğlu, CHP’nin her anlayışa, her ideolojiye, her fikre, her dine saygı duyduğunu ve 8 Haziran günü de oy veren veya vermeyen herkesi kucaklayacaklarını belirtmektedir:

Ankara Mitingi (31 Mayıs)

“...Öyle görüyorum ki Başkent şaha kalkmış. Birilerinin yüreğine elbette korku düşecek... Ama hiç kimse meraklanmasın. CHP iktidarında hiçbir yurttaşımı ötekileştirmeyeceğim. CHP iktidarında 77 milyon vatandaşımı kucaklayacağım...”

Eskişehir Mitingi (31 Mayıs)

“...Benim Başbakanlığımda oy versin vermesin hiçbir vatandaşımı ötekileştirmeyeceğim... Benim Başbakanlığımda herkese eşit muamele yapacağım. Herkesin benim başımın üstünde yeri var.

...Onlar böldüler, böldürdüler ben böldürmeyeceğim... Hiç kimsenin yaşam tarzıyla uğraşmayacağız. Hiç kimsenin yaşam tarzına müdahale etmeyeceğiz...

...Kimsenin inancını siyaset konusu yapmadım, kimsenin yaşam tarzını siyaset konusu yapmadım. Kimsenin kimliğini siyaset konusu yapmadım. İnsanı en değerli varlık olarak gördüm...”

Kemal Kılıçdaroğlu'nun son dönem mitinglerinden olan Tunceli ve Elâzığ mitingleri (3 Haziran), seçim dönemi boyunca söylenen ifadelerin tekrarı, pekiştirilmesi niteliğindedir. CHP Lideri bu mitinglerde de doğrudan Alevilik ve Alevi vatandaşların sorunlarına, ihtiyaçlarına yönelik herhangi bir söylemde bulunmazken, birlik, beraberlik ve kardeşlik vurgusu yapmış, kimseyi ayırtırmayacağına, ötekileştirmeyeceğine, kimse-nin hayat tarzına müdahale etmeyeceğine dair söz vermiştir:

Elazığ Mitingi (3 Haziran)

"...Kimsenin hayat tarzını siyasete malzeme etmedim. Hiçbir zaman ve dönemde kimsenin kimliğini siyaset konusu yapmadım ve doğdu da bulmam. Hiçbir zaman hiçbir ortamda hiç kimsenin inancını siyasete malzeme etmedim ve yapmayacağım. Benim felsefem, inancım, dünya bakışım şu: "insan Allah'ın yarattığı en değerli varlıktır ve benim başımın üstünde yeri vardır..."

Tunceli Mitingi (3 Haziran)

"...Hiç endişeniz olmasın, Allah'ın izniyle bir Dersimliyi başbakan olarak görecektir Türkiye. Hiç kimseyi ötekileştirmeyen, hiç kimseyi göz ardı etmeyen, 77 milyon yurttaşı kucaklayan, hiç kimsenin kimliğini sorgulamayan, yaşam tarzını sorgulamayan, inancını sorgulamayan, insanı en değerli varlık olarak gören bir anlayışım, bir geleneğin sonucu olarak inşallah Dersimli Kemal Başbakan olacak...

...Onlar toplumu bölüyorlar, ben bölmüyorum. Onlar ayırtırtıyorlar ben ayırtırmıyorum. Onlar etnik kimlik siyaseti yapıyorlar ben yapmıyorum. Onlar inanç siyaseti yapıyorlar ben yapmıyorum. Onlar yaşam tarzı siyaseti yapıyorlar ben yapmıyorum. Ben incinse de incitme diyen bir gelenekten geliyorum. Yani diyorum ki insan Allah'ın yarattığı en değerli varlıktır..."

Devlet Bahçeli: Milliyetçi Hareket Partisi

Son olarak MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin miting söylemlerine bakıldığında da Devlet Bahçeli de Ahmet Davutoğlu ve Kemal Kılıçdaroğlu gibi birleştirici, bütünleştirici, kapsayıcı, kucaklayıcı bir dil ve üslup kullanmıştır. Bahçeli'nin mitinglerinde Alevilik ve Alevilere yönelik söylemleri oldukça sınırlıdır. Bu sınırlı açıklamalar da genellikle vaat bölümlerinde yapılmıştır. Devlet Bahçeli miting konuşmalarında ağırlıklı olarak AK Parti'nin dini siyasete alet ettiği yönünde suçlamakta ve eleştirmektedir. Bahçeli'nin meydanlarda vurguladığı bir diğer ortak mesaj da vatandaşı, halkı, köklere, kökenlere, dine, mezhebe göre bölmeyeceklerini, milletin iktidarı olacaklarıdır:

Osmaniye Mitingi (4 Haziran)

“...İnsanımızı Alevi Sünni diye ayırmayız. Köklere, kökenlere göre bölmeyiz. Kuzeyli, güneyli, doğulu, batılı diye bakmayız...”

Hatay Mitingi (3 Haziran)

“... Milliyetçi Hareket memleketimizin her evladını kucaklamaktadır. Laik olanını, dindarını, Alevisini, Sünnisini, doğulusunu batılısını, güneylisini kuzeylisini hepsine kapısını açmaktadır...”

Gaziantep Mitingi (3 Haziran)

*“...Bu topraklara vatanım diyen, bu insanlara milletim diyen, bu bayrak benim, bu ülke benim diyen herkese kapımız açık. Doğulusu, batılısı, kuzeylisi, güneylisi, Alevisi Sünnisi herkesi kucaklamaya hazırız...
...Türkiye ve Türk milletine sevdalı herkesi Milliyetçi Hareket'in iktidar yürüyüşüne davet ediyorum...”*

Devlet Bahçeli, miting konuşmalarında seçim beyannamesinde yer alan Cemevlerinin ibadethaneye çevrilmesi konusunu da vaat etmiştir. Her mitinginde bu konudan bahseden Bahçeli, ülke sevdalısı herkese kapılarının açık olduğunu, ülkesini seven herkesi kucaklamaya hazır olduklarını belirtmiştir. Bahçeli'nin ifadeleri doğal olarak milliyetçi söylem dâhilinde vukuu bulmaktadır:

İstanbul Mitingi (31 Mayıs)

“... Cemevi gerçeğini siyasi kaygılardan uzak bir şekilde kabul edecek ve devlet yardımının önünü açacağız...”

Bu bayrak benim, bu şehitler benim. Bu ülke benim diyen herkese kapımız ardına kadar açıktır. Laik olanını, dindarını, Alevisini Sünnisini, doğulusunu batılısını, güneylisini kuzeylisini herkesi kucklamaya hazırız...

Ayrılıkta hayır yoktur. Çatışmada sonuç yoktur. Bölünmede huzur yoktur. Biz gönülleri, vicdanları, umutları üç hilalde birleştirdik. Biz ülküleri, hevesleri, heyecanları üç hilalle örtüştürdük...”

Devlet Bahçeli, gerçekleştirdiği çoğu mitingde seçim beyannamesinde taahhüt edilen İlahiyat Fakültelerine Tasavvuf İlimleri Bölümü kurma vaadini yinelemiştir:

“...Alevi inanç önderlerinin akademik seviyede eğitilmesi için İlahiyat Fakültelerinde “Tasavvuf İlimleri Bölümü” kuracağız...”

Sevdalarının herkesi kucaklayacak, kimseyi ayırtırmayacak, bölme-yecek kadar büyük olduğunu vurgulayan Bahçeli, halkı kendileriyle birlikte baş koydukları işleri gerçekleştirebilmek için destek istemiş ve iktidar yürüyüşüne davet etmiştir:

14 Mayıs (Karabük Mitingi)

“... Türkiye'nin her yöresinden vatandaşlarımız akın akın Milliyetçi Harekete koşuyorlar, bizimle yürüyorlar. Çünkü doğulusunu da, batılısını da, Alevi'sini de Sünni'sini de alacak kadar sevgimiz büyüktür...”

Sonuç ve Değerlendirme: Vaat ve İcraat Arasında

1990 sonrasındaki demokratik gelişmeler ve global ölçekte görünen postmodern dalga neticesinde kimlik hareketlerindeki canlılık Türkiye üzerinde de etkisini göstermiş ve Alevilik ile ilgili talepler de bu süreçte ortaya çıkmıştır (Ceylan, 2015, s. 580). Bu gelişmeler ışığında, siyasi parti ve liderler, Aleviliğin bu kimlik inşasına yeni açılımlar getirebilmek ve sorunları çözebilmek adına girişimlerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda Türkiye'de başlatılan Alevi çalışmaları ve Alevi açılımı ilgili sürecin etki-

leşimi olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle, elinizdeki çalışmada 7 Haziran 2015 seçimlerinde AK Parti, CHP, MHP ve HDP'nin Alevilik ve Alevi vatandaşlarının sorunlarına yönelik söylemleri analiz edilmiştir. Siyasi partilerin seçim beyannameleri ve miting konuşmaları ele alındığında, Alevilerin güncel sorunlarından olan Cemevlerinin ibadethane sayılması siyasi partilerce de dikkate alınan ve çözüme ulaştırılması gereken bir konu olarak kabul edilmiş görülmektedir. Ayrıca, partilerin, Alevi vatandaşların sorunlarına yönelik bir takım somut vaatlerde bulunması ve seçim beyannamelerinde bu sorunlara yer verilmesi, ortada bir sorunun olduğu ve çözüme kavuşturulması gerektiğinin partilerce kabul edildiğine işaret eder. Ne var ki, seçim zamanlarında ele alınan konuların sair zamanlarda unutulduğuna dair yerel tecrübeler, siyasi erkin seçim dönemlerindeki vaatlerinin sorgulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Siyasi partiler; Aleviliğe ve Alevi vatandaşların sorunlarına yönelik projelere seçim beyannamesinde yer verse de bunları seçim meydanlarında çok fazla dile getir(e)memiş olmamaları bu şüpheliği haklı çıkaran bir sonuç olarak ortada durmaktadır. Liderlerin miting konuşmaları; genellikle gündemdeki iç siyasi konular (terör olayları, ekonomi vb.) etrafında şekillenmiş, Aleviler ya da diğer dini ve etnik unsurlara yönelik çözümleyici bir söylem tarzı geliştirememiştir. Yine de politikacıların belirli azınlık gruplarının taleplerini vurgulayan konuşmalar yapmamalarını, ayrıştırma olarak algılanma korkusu ile ilişkilendirmek mümkündür.

Diğer yandan seçim beyannamelerinin toplumdaki yankısı miting konuşmaları kadar güçlü değildir. Ayrıca medya mecralarındaki (yeni ve geleneksel) tartışmaları da yoğun olmamaktadır. Bu nedenle, siyasal parti liderlerinin hassas konulara miting alanlarında değinmek yerine seçim programlarında yer vermeleri, toplumdaki tepkiden çekinmeleri ve bunun oy oranlarını olumsuz etkileyeceği kaygısıyla açıklanabilir. Bu durumu, siyasetin kırılğan yapısı, “kolaylıkla yanlışlanabilir” ve “vaatlerin bağlayıcılığı yoktur” algılamasıyla da ilişkilendirmek mümkündür. Uzun vadede, konuşmalarda yer verilen konular kolaylıkla yalanlanabilecek ve beyannamelerde değinilen vaatler zaten okunmadığı için toplumsal hafızadan silinebilecektir.

Siyasi partilerin seçim beyannameleri ve miting konuşmaları incelendiğinde, liderlerin Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik konuşmaları

genellikle birlik, beraberlik, kardeşlik vurgusuna dayalı olarak şekillendiği ortaya çıkmıştır. Liderler; ortada bir sorunun olduğunu farkında ve bu sorunu kabullenmiş olsa da seçim meydanlarında bunu açıklıkla dilelendirmemişlerdir. Ülke sınırı içinde yaşayan herkesin kardeş olduğu, her görüşe herkesin saygı duyması gerektiği temasını biraz da ana sorunlara değinmeden, konununun etrafında dolaşarak ifade etmeye çalışmışlardır.

Bir diğer önemli sonuç da, her siyasi partinin başta Alevilik ve Alevi vatandaşlar olmak üzere dini ve etnik unsurların temel hak ve özgürlüklerini kendilerinin koruduğunu, diğerlerinin bunu suiistimal (kimilerine göre sömürü, kimilerine göre siyasete alet etme) ettiğini iddia etmeleridir. Temelde her siyasi parti aynı şeyleri söylemesine rağmen, bu tarz konuların ortak bir karar ve davranışla tüm dini ve etnik unsurları kapsayacak bir ilke, yasa ve kural geliştirememektedir. Siyasetin doğasında var olan çatışma ve rekabetten olsa gerek, her siyasi parti herhangi bir eylemle ilgili diğerini suçlamakta ve kendisini temel hak ve özgürlüklerin ana koruyucusu olarak görmektedir.

Parti olarak değerlendirildiğinde, dönemin AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun mitinglerinde Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik söylemler, sadece Alevilik olarak öne çıkartılmamakta, eşitlik ve hak bağlamında genel olarak ele alınmaktadır. Davutoğlu, diğer liderleri dini ve etnik ayrımcılık yaptığı konusunda eleştirerek kendilerinin din, dil, ırk, renk, cinsiyet ayrımı yapmaksızın herkesi eşit gördüklerini, herkese eşit olduklarını ve her görüşe saygı duyduklarını belirtmektedir. CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu da doğrudan Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik bir ifade kullanmazken diğer dini ve etnik unsurlarla birlikte kapsayıcı bir söylem kullanmıştır. Kılıçdaroğlu, konuşmalarında yine benzer şekilde kimseyi, diline, dinine, ırkına, kimliğine göre ötekileştirmeyeceğine değinmiş ve herkesin görüşüne saygı duyacağını ifade etmiştir. MHP Lideri Devlet Bahçeli ise, her ne kadar söylemleri milliyetçi nitelik taşısa da seçim alanlarında, Alevilik ve Alevi vatandaşlara yönelik seçim beyannamesinde yer alan proje ve vaatlerden de bahsetmektedir. Bahçeli'nin de söylem tarzı birlik, beraberlik, kardeşlik teması üzerine kurulmuş milliyetçi bir nitelik taşımaktadır.

Siyasal partiler ve politikacıların dini bir azınlık grubu olan Aleviler hakkında somut vaatler ortaya koyamamalarının nedenlerini milliyetçi-

lik, tarihsel öğretiler ve toplumsal beklentiler gibi birçok hususa bağlamak mümkündür. Ayrıca, bir gruba ait hakların siyasilerce sesli bir biçimde dillendirilmesi, diğer hak taleplerinin de dikkate alınacağı beklentisini doğuracaktır ki, iç politika bu durumla karşılaşmak istemiyor gibi görünmektedir. Bu noktada hem Alevilerin hem de diğer dini ve etnik unsurların sorunlarına çözüm bulunmasında önemli pay akademik camia, sivil toplum kuruluşları ve kanaat önderlerine düşmektedir. Şüphesiz burada kitle iletişim araçlarının da oluşturabileceği etkiyi gözden kaçırmamak gerekir. Medya; fikri takiple bu tarz sorunların işlenmesinde, ortaya konmasında ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi için aracı bir rol oynayabilecek, toplumun talep ve beklentilerini dikkate alarak bir anlamda iktidar başta olmak üzere siyasi mercileri ve kararlarını denetleyebilecektir.

EXTENDED ABSTRACT

**Politics, Culture and Perception: Discourses
Regarding Alevis on 7th June Elections in Turkey**

*

Ekmel Geçer – Şerif Arslan

Sakarya University / Ondokuz Mayıs University

Political groups try to persuade the public by producing their own discourses and ideologies. Politicians, both at election periods and at other times by establishing a dialogue with the public, win their rations and aspire to govern. It is also expected that the ruling body will bring solutions to the problems of all sections of the society as well as preparing order and rules for the society. In this sense, political authorities want to control and monitor the processing and distribution of information production. However, for politics to manage this process, there is a need for power and ideology in the same way (Yetkin, 2016, s. 158).

Having only power or ideology is not enough for political groups to sustain their existence. For this, it is necessary for politicians to convey their opinions and ideologies and gain consent (Bulut, 2011, s. 186-187). For this, it is important that current political power produce genuine political discourses and approaches that will become popular in the society. Here too, some techniques and activities, which are expressed as political "communication strategies", are striking. Beyond these strategies, however, the concept of "rhetoric" plays a key role in the formation, shaping and correspondence of political discourses in audiences (Tamçelik, 2014, s. 44). In short, the concept of rhetoric, which is defined as "art of oratory", is seen as a means of manipulation by the increase of political groupings and the rise of politics on the dialectical layer of politics (Çadırcı, 2010, s. 91).

It is important for the political leader to shape his / her speech according to the current situation in the target group, to mention their problems and to establish an emotional connection with the target group. Along with these, the characteristics of the target group are also im-

portant in the persuasion process. If the target group is made up of disadvantaged groups of the society, if it belongs to ethnic and religious differences or minorities, it causes new forms and expressions to appear in political discourse. To put it more explicitly, the politicians are shaping their speech according to the characteristics and problems of the target groups in the region where the meeting is conducted.

In the context of Turkey, Alawi people are given as examples of the aforementioned religious and cultural diversity of this article, which is the main starting point. The "Alawism" and Alawism community, which faced the problems of minority groups, have developed methods of dealing with these problems over time (Cansun, 2013, s. 454). In this context, they have established associations in different geographical regions to make their voices heard better; have been involved in various activities with non-governmental organizations (Cengiz, 2014, s. 54). The political powers (authority, government) are not indifferent to these demands and expectations of Alawites. The process started in 2009 in our country with the "Alawi Workshops" organized to learn the problems of the Alawi people from the first hand and to solve them through dialogue, and then continuing with "Alawi Initiative", is regarded as positive developments in terms of taking the problems of Alawi communities into consideration (Ünlü, 2014, s. 620).

In parallel with these developments, political parties and politicians have taken the problems of the Alawi communities to the agenda and started to give place to the problems of the Alawis in rallies (Kalçık, 2007, s. 144). This election formulation can be explained by the fact that leaders try to establish an emotional connection with voters by touching on their problems and the rhetorical art of leaders. Thus, the political authority is giving the image of "I know your problem, I solve the problems" to the target group and try to get their votes.

Alevi, being one of the significant religious groups in Turkey, and the problems regarding their rights and freedom of beliefs, have been intensely debated after the 2000s and these disputes moved on to another phase in 2009 when Justice and Development Party (AK Party) took a new political step "Alevi Initiative". Undoubtedly, it is thought that politics as a system and politicians as an authority are the highest position to discuss these problems and present solutions. In this regard, this study

aims to analyze how political parties tackled the issues about Alevism, Bektashism and Alevis at their political campaigns on 7th June 2015 elections, how much political leaders mentioned their problems, and what solutions they presented for the socio-political problems of Alevis.

In the context of the rhetoric and the Alawism issue, this study examines how political parties perceive Alawism and Bektashi in the general elections, June 7, 2015, and how much they touch on the problems of the Alawis-Bektashi people. In the study, all public speeches of four parties represented in Turkish Parliamentary (AK Party, CHP, MHP, HDP) have been analyzed before the elections. In the study, to reach more detailed and important results, no restrictions were put on the rallies of political leaders and all public speeches before the 7 June elections were examined. Within the scope of the research, all election speeches conducted by Chairman of the Justice and Development Party Ahmet Davutoglu, Chairman of the Republican People's Party Kemal Kılıçdaroğlu, Chairman of the Nationalist and Action Party Devlet Bahçeli, Co-Presidents of the People's Democratic Party Selahattin Demirtaş and Figen Yüksekdağ, were analyzed by "content analysis" and "discourse analysis" methods.

To be able to answer these research questions, we widely applied discourse analysis. However also benefitted from the content analysis where we needed. The rally speeches of the main political parties in Turkey Justice and Development Party (AK Party), Republican People's Party (CHP), Nationalist Movement Party (MHP) and People's Democratic Party HDP) they delivered before the 7th June elections are the main universe of this study. Through examining the discourses about Alevism, Bektashism, and Alevis during an election process, this study has tried to find out how politics and politicians have handled a religious minority group, especially at sensitive times. The results suggest that the Turkish political parties seem to avoid clearly handling the problems regarding Alawism but only talking about them through a very smooth way mostly in general terms.

Kaynakça/References

- Akkır, R. (2014). *Siyasal bir mesele olarak Alevilik*. Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu 2, Bingöl.
(Yazar İsmi Yok) *Alevi-Bektaşî inancının esasları*. (2008). Danimarka: Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu.
- Altın, K., Altın, E. (2014). *Bir ibadet ritüeli olarak "Semah" ve Erzincan kırklar semahının müzikal ve ritmik yönden incelenmesi*. Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu 2, Bingöl.
- Arslanoğlu, İ. (2000). Alevilik nedir? *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(13), 154-184.
- Arslanoğlu, İ. (2001). Alevilikte temel inanç unsurları ve pratikler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(20), 33-134.
- Arslanoğlu, İ. (2002). Aleviliğin tarihsel-sosyal temelleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*(23), 123-180.
- Azar, B. (2005). Benzerlik ve farklılıklar ekseninde Alevi-Bektaşî inançları üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 81-87.
- Bakhtin, M. (2001). *Karnavaldan romana. (Edebiyat teorisinden dil felsefesine seçme yazılar)* (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Balkanlıoğlu, M. A. (2006). *Aleviliğin günümüzdeki problemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baş, T., ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri nitel veri analizi, örnekleme, analiz, yorum*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi, teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Böke, K. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Bulut, Y. (2011). İdeolojinin tarihçesi. *Sosyoloji Dergisi*, 3(23), 183-206.
- Büyükkantarcioglu, N. (2012). Söylem incelemelerinde eleştirel dil-bilimsel boyut: eleştirel söylem çözümlemesi ve ötesi. Ö. Özer (Ed.), *Haberî Eleştirmek* (pp. 166-200). Konya: Literatürk Yayınları.

- Cansun, Ş. (2013). Türkiye'de Aleviler ve siyasi partiler ilişkisi: Cumhuriyet Gazetesi Üzerinden Bir Değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 453-465.
- Cengiz, G. (2014). *Alevi Bektaşilerin sorunları ve çözüm önerileri*. İstanbul: Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü.
- Ceylan, Y. (2014). *Türkiye'de kültürel çoğulculuk tartışmaları ve Alevilik*. Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu, Bingöl.
- Ceylan, Y. (2015). Türkiye'de çok kültürlülük tartışmaları ve Anadolu Aleviliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 571-582.
- Çadırcı, A. (2010). Retorik-Aristoteles. *Hukuk Gündemi*, 90-97.
- Demirbaş, E. (2004). *Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, M. C. Ö., N. (2012). Siyasal pazarlama uygulamaları açısından belediye başkanlarının web sitelerinin değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 238 - 252.
- Doruk, Ö. (2013). Disiplin toplumu ve haber söylemi: Gökkuşuğu Derneği'nce yapılması planlanan yürüyüşün engellenmesine ilişkin haberlerin çözümlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 106-132.
- Dursun, Ç. (1999). İdeoloji yaklaşımları çerçevesinde dil, söylem ve siyaset. *Teori ve Politika*, 1-8.
- Ertan, M. (2017). *Kimlik, etnisite ve siyaset*. 15. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. New York: Polity Press.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 3(729), 50-57.
- Güler, S. (2007). *Bir inanç sistemi olarak aleviliğin siyasal örgütlenmesi Türkiye Birlik Partisi deneyimi (TBP)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, N. (2013). *İletişim, kuramlar yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hall, S. (1999). Kültür medya ve ideolojik etki. M. Küçük (Ed.), *Medya İktidar İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınları.

- Heidegger, M. (1998). *Pathmarks*. New York: Cambridge University Press.
- Humbolt, W. V. (2011). *Klasik Alman dil felsefesi metinleri* (Çev. G. Aytaç). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Kahraman, Y. (2014). Dil varlığının ontolojik zemini. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*(18), 75-87.
- Kalçık, T. (2007). *Televizyonda siyasal propaganda ve AKP*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karslı, B. (2014). *Birlikte yaşama perspektifinde toplumun Alevi gruplara bakışı ve Alevi grupların diğer gruplarla sosyal ilişkideki öncelikleri*. Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu, Bingöl.
- Köktürk, Ş. E., S. (2013). Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand de Saussure ve göstergebilimi anlamak. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2(2), 123-136.
- Neumann, N. E. (1984). *The Spiral of silence*. Chicago: University of Chicago Press.
- Özdemir, C. (2001). Kimlik ve söylem. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 107-122.
- Özerkan, Ş. (2002). Medya, dil ve ideoloji. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 63-76.
- Özkan, A. (2016). *7 Haziran ve 1 Kasım seçimlerinde siyasal iletişim*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri "Gerçek dünya araştırması"* (Çev. G. Arastaman). Ankara: Anı Yayınları.
- Saussure, F. (2001). *Genel dilbilim dersleri* (çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Sencer, B. (1982). Dil ve ideoloji. *Amme İdaresi Dergisi*, 3(15), 119-122.
- Subaşı, N. (2005). *Alevi modernleşmesi*. Ankara: Kitabiyat.
- Şişman, A. (2009). Alevilik, temel hak ve özgürlükler. *Dem Dergisi*(6), 4-5.
- Tamçelik, S. (2014). Sosyal medyanın Türkiye'de yeni özgürlük alanlarını belirlemedeki etkisi ve yerel seçimlerde siyasal iletişimle kolektif kimlik oluşumundaki rolü. *İletişim ve Diplomasi*(27-44).
- Turan, M. (2008). Kaos Teorisi: Bauman ve Bakhtin. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 19(1), 1-19.

- Ünlü, İ. (2014). *Alevilik'te dedelik kurumu oluşumu ve işlevleri*. Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu, Bingöl.
- Volosinov, V. (1973). *Marxism and the philosophy of language*. UK: Seminar Press.
- Yanık, H. (2013). Söylem analizi. 20.11.2017 tarihinde https://www.academia.edu/3793872/S%C3%B6ylem_Analizi adresinden alınmıştır.
- Yetkin, B. (2016). Siyasal iktidarların kamuflaj örtüsü: medya ve gerçekliğin yeniden üretimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(42), 157-172.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Geçer, E. ve Arslan, Ş. (2018). Politika, kùltür ve algı: 7 haziran seçimlerinde alevi söylemleri. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1917-1959. DOI: 10.26466/opus.435785